

№ 40 (197) 2 кастрычніка 2000 г.

НАША НІВА

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у панядзелкі

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

Палажыцельны рэзультат

Беларускія алімпійцы заваявалі ў Сыднэі 17 мэдалёў. Беларускія даяркі і дактары заплацяць ім за гэта 517 500 даляраў

Калі самы галоўны алімпіец краіны адпраўляў нашых сынцоўцаў на гульні, у яго з вуснаў зъяўцеля просыценская, але злавесная фраза: "Народ заждаўся палажыцельнага рэзультату... Як там? Быстрэй, скажэй, вышэй, большай... і так далей. Агучыў пляны міністар спорту Яўген Ворсін — "ня горш за Атлянту". У Амерыцы нашыя ўзялі 15 мэдалёў.

І за справу хлопцы ды дзяўчатаў ўзяліся спрытненка. Странба, дзюдо, цяжкая атлетыка... Толькі неяк доўга золата не было, усё бронза ды бронза. Тры бронзы на адно золата. Затое мы заўсёды перамагаем сумленна. Кацярына Карстэн-Хадатовіч выйгравала ў буйтваркі пару міліметраў на фінішы фінальнага заплыву... заезду... загробу па акадэміческай грబлі, ці што?...

Ну, ды Бог зь ёю, з "грэблай".

У лёгкай атлетыцы наш гонар — Эліна Зьеверава ды Яніна Карольчык. Што ні кажы, а беларуская жанчына зь яе цэнтнэрам чистай вагі і "пагрыбёт", як след, і дыск штурляне, і ядро штурхнё, і, мабыць, пры выпадку і па галаве каму трэба звездыне.

Прэбаглі алімпійскія дзянькі, насыпалася мэдалёў у беларускую скарбонку, адлегла ўва ўсіх на сэрцы. Задаволены будзе начальнік. Грошай дасыць. Но і ня столькі, колькі абиць, але ўсё роўна прымемна.

А што ж народ? А народ у асноўной масе "даждаў-такі палажыцельнага рэзультату".

Богусь Мэдалёнак

Тускнае золата

Сяргей Паўлоўскі

Беларускія спартыўцы ў Сыдніі падчас параду каманды выглядалі самымі прыгожымі. Мала хто не з'явіўся ўагі на строі. І гэта была першай перамога. Ня так жыве яны паводзіцца, як італьянцы або французы, але тут якраз — дадатная мэнтальная розніца. Спакойная, стрыманая каманда атлетаў у густоўным адзені. Перамога.

Праўда, ужо напачатку ў тым добрым уражанні праўбаліся і бязладныя ноткі. Натуральна, перш з-за сымболікі. Пазыней гэтае прыкрайе ўражанье будзе толькі нарастатка. Бы, як высьветлілася, для такіх міжнародных спартовых форуму надзвычай важная штука — пазнавальница.

Працяг на старонцы 5.

Усё прыйшло, як і чакалася: спакойна. Дэманстранты безь перашкодаў прыйшли на Бангалор. Арыштаваныя былі толькі некалькі коней: яны мусілі ўдзельнічаць у рыцарскім бое. Жывая Пагоня мела стаць галоўным перформансам шэсця. Ахвяраю папярэднія Маршу стала каза, у гэты раз міліцыя упалаўала лепшую пажыву.

Імпарту было замала. Найперш таму, што людзей было меней, чым на веснавым "Маршы-2" — тысяч 15. 9 апазыцыйных партый падтрымалі Марш. Сярод удзельнікаў вылучылася калёна скаўтаў-маладафронтаваўцаў ды чорнакашульнікаў з Беларускай Партыі Свабоды, што крочылі шытом пад пошчак барабанаў — барабаны, праўда, былі арганізатарскія. Краёўцы актыўна прадавалі сваю газету.

Наперадзе шэсця несылі сцягі тыкі краінаў Усходніх Эўропы, што ўжо скінулі з сябе ярмо таталітарызму. Людзі ня надта ведалі, што там за

штандары, і дзіваваліся, якой партыі належыць бел-чырвона-зялёны сцяг Баўгары.

Другою прычынаю адноснай малалікасці ўдзельнікаў Маршу была нерашучасць ягоных арганізатораў і запазынены пачатак падрыхтоўкі да яго — асноўныя арганізаторы забавіліся ў замежных візытах. У налепках з рэкламай Маршу нічога не гаварылася пра час і месца збору, і толькі ў сярэдзіне мінулага тýдня з'явіліся адпаведныя ўлёткі. Але было ўжо запознані.

Да канца ж мітынгу, традыцыйна банальнага і прапагандысцкага, ніхто з нашаніўцаў не датрываў.

Сяргей Радштейн

Працяг тэмы на старонцы 11.

Падзеі псыхалягічнага значэння

На працэсе над камунізмам з абвінаваўчым заключэннем выступіў беларускі пракурор

На мінульым тýдні ў Вільні адбыліся дзівye значныя падзеі: суд над злачынствамі камунізму і канфэрэнцыя беларускіх і літоўскіх палітыкаў аб разыўціці парламэнтарызму ў Беларусі. На канфэрэнцыі выступілі старшыня Сойму Літвы В.Ландсбергіс, старшыня Вярхоўнага Савету Беларусі С.Шарэцкі, а таксама А.Лябедзька, В.Вячорка, З.Пазняк, М.Пастухоў, С.Шушкевіч і прызначаны Вярхоўным Саветам генпрокурор Беларусі Р.Пракаповіч. Мы папрасілі пракамінтараваць гэтыя падзеі сп.Шарэцкага і Пазняка.

— Што робіць Вярхоўны Савет, каб паспрыяць аб'яднанню апазыцыі?

— А хіба апазыцыя разъяднаная? Гэта журналісты лічачы, што апазыцыя разъяднаная, няхай яны і змагаюцца за аб'яднанне. Насамрэч апазыцыя не разъяднаная. Ёсьць Каардынацыйная Рада, якая аргументоўвае ўсі галоўныя крокі апазыцыі. А калі там нехта пайшоў на выбары — дык ён проста ня быў у апазыцыю, ён быў прысланы ў апазыцыю, каб бунтаваць. Гэта выльчице Міколу Статкевіча адным з лідэраў апазыцыі, я яго такім не лічыў ніколі. Сёняня такое надвор'е добрае — навошта пра яго гаварыць.

Зянон Пазняк, старшыня

Кансэрваторыя-Хрысьціянскае Партыі БНФ, адзначыў:

— Прагучала істотнае: выбары, хутчэй за ўсё, прызначаныя на будучы, і пасля гэтага Лукашэнка павінен будзе пакінуць сваю пасаду. Бо ён нікто, ён нелегітимны. І ўлада павінна быць передадзена Вярхоўному Савету, які правядзе законныя выбары.

— Які ў такім выпадку будзе мэханізм перадачы ўлады?

— Грамадзкі міжнародны ціск. Сам факт непрызнання выбараў мае вялікае псыхалягічнае значэнне. І таму пастаўніца пытання аб тым, што Лукашэнка павінен пакінуць уладу пасля непрызнання выбараў, — гэта факт і псыхалягічнае значэння, і палітычнага. Гэта вельмі істотна і рэальная. Якраз гэта было аргументавана ў выступах Ге-

нэральнага пракурора, сп.Шарэцкага і май.

— Як, на ваш погляд, ідзе суд над камунізмам, ініцыяваны ў Вільні?

— Я лічу, што гэта вельмі сур'ёзная падзея. Трыбунал працягвае дзівечніца: на пачатку верасня было паседжанне, дзе Генэральны пракурор Беларусі сп.Пракаповіч выступіў з абвінаваўчым заключэннем. Я яго чытаў: гэта вельмі грунтоўны дакумент. У ім расейскому камунізму прад'яўлена абвінавачынне па ўсіх злачынствах, звязаных з ім у Беларусі. Выступілі рахунак за паўтара мільёнаў забітых беларусаў, аргументаваны архіўным звесткамі. Гэта аснова для працэсу, які, я ў гэтым не сумніваюся, прывядзе да другога Нюрнбергу.

Гутарыў Андруш Белавокі

ТЫДЭНЬ нашага жыцьця

ЧУТКІ ПРА АДСТАУКІ

У Менску ходзяць чуткі пра адстайку Міхаіла Мясніковіча, кіраўніка адміністрацыі Аляксандра Лукашэнкі, і сакратара Рады бясьпекі Віктара Шэймана. Хартыя-97 кажа нават пра схід з ураду міністра замежных справаў Урала Латыпава. Але афіцыйныя чыноўнікі ўсё адмаўляюць або проста маўчаць — маўляюць, усе занятвыя звездам дэпутатаў саветаў дэпутатаў.

ПОЛЬШЧА ЎВЯДЗЕ ВІЗЫ

У сярэдзіне 2001 году Польшча ўвядзе візы для беларусаў. Палякі кажуць, што цяжкасці з выездам пачніцца толькі для нелегалаў. Беларусы спрабуюць прафіці дазвол на бязвізавыя рэжым для асобных катэгорый грамадзян ды сякія-такія іншыя ільготы, бо пра ўступленне Беларусі ў Шэнгенскі саюз разам з Польшчай казаць праста съмешна.

ЛЕСЬNIКОВІЧ

28 верасня Аляксандар Лукашэнка прызначыў Анатоля Лесньковіча старшынем Дзяржаўнага камітэту па наўгуці і тэхнолагіях Беларусі на змену Віктару Гайсёнку, якога паслалі амбасадарам у Аўстрыю. Лукашэнка таксама паславі Барыса Хрусталёва рэкторам Політэхнічнай акадэміі, а Міхаіла Батуру — рэкторам былога РТІ, а ціпер Універсітetu інфарматыкі і радыёэлектронікі.

ПРЫБЫТКІ ДЫ ВЫДАТКІ

28 верасня міністар фінансаў Мікалай Корбут прадставіў бюджэт Беларусі на 2001 год. Даходная частка складзе 5,7 трыльёны руб. На 81,2% яна складаецца з падаткаў. Выдаткаваць заплянавана крыху больш — 5,9 трыльёны руб. Патраціцца найбольш на абарону — 153,3 млрд. руб.; на праваахоўную дзеянасць (то би міліцыю і КДБ, на більшасць з аховай правоў чалавека) — 316,7 млрд.; на ахову здароўя, фізкультуру і спорт — 853,5 млрд.; адукцыю — 918,7 млрд.; науку — 84,4 млрд.; сельскую гаспадарку — 577,4 млрд. 97,8 млрд. пусцяць на міжнародную дзеянасць.

НАФТАВАЕ ПАГАДНЕНЫЕ

27 верасня беларускі ўрад ды беларуска-расейская нафтагазавая кампанія "Слаўнафта" пагадзіліся прадоўжыць рэканструкцыю Мазырскага нафтаперапрацоўчага завода. Увесе праект каштует 120 млн. даляраў, а да канца гэтага году "Слаўнафта" ўжо даслычыла 10 мільёнаў. Шчодрыя кампенсаніўныя Лукашэнкі пропануюць сумесна здабываць нафту ў Заходній Сібіры, а

таксама разам прадаваць паліва беларускім спажыўцам празь сетку сумесных заправак.

БЭНЗЫН ПАДАРАЖЭЙ

26 верасня на 10% падвысілі кошты на нафтапрадукты. Чацверты раз за месяц Зараз выпадней запраўляцца ў суседніх краінах — беларускія кошты ці не ў 1,5 раза вышэйшыя за ўкраінскія ды расейскія.

НЕМАЎЛЯ ЗАБЛУДЗІЛА У ЛЕСЕ

26 верасня ў лесе каля вёскі Жытлін Iвацэвіцкага раёна Брестскай вобласці нарэшце адшукалі дзіця, якое згубіў у гушчары нядайны бацька. Дзіцёна, якому крыху болей за годзік, шукалі блізу трох сутак. 29 верасня яго перавялі з рэанімациі ў дзіцячы адукацыйны Івацэвіцкай райбольніцы. Дактары дзівіца, як малое перанесла гэтак выпрабаваныне.

СЪМЕРЦЬ ПАД БУРАКАМИ

28 верасня 23-гадовы палявод калясіца "40 гадоў Каstryчніка" Iгар У. зрабіўся ахвяраю ўборачнай кампаніі. Ён вываліўся ў вакно трактара МТЗ-952 ды трапіў пад колы прычэпу, паўнютката цукровых буракоў. Съледзтва мяркую, што прычына ўсяму — алькаголь, знойдзены ў крыху палівода ды кіроўца трактара Васіля Л., які зараз можа трапіць у турму на дзесяць гадоў. А можа, ня варта было прымушаць людзей працаўцаў кругласутачна (трагедыя адбылася а 4-й раніцы)?

ВЫСТАВА Ў ІВЕНЦЫ

28 верасня ў Івенцы, што ля Налібоцкай пушчы, у музеі Ф.Дзяржынскага адчынілі выставу драўлянай скульптуры "Сустрэча" менскага развязбяра Валер'я Калясінскага. Сп.Калясінскі — аўтар бюста каралі Сыцяпана Батуры, што цяпер знаходзіцца ў Фарным касцёле ў Горадні. Працягненца выставка да канца лістапада.

З НОВЫМ ГОДАМ, ЖЫДЫ!

Увечары 29 верасня беларускія жыды сустрэлі новы 5761 год ад стварэння сьвету. 28 тыс. нашых жыдоў вітаў Юры Дорн, прэзыдент Юдэйскага рэлігійнага аб'яднання ў Беларусі. Жыды вераць, што ў Новы год усе людзі стаіць перад судом Усявышнія, які вырашае, што адбудзеца ў жыцьці кожнага з іх. Святкавалі ѿ толькі ў сем'ях, але і ў 18 синагогах, раскіданых па ўсім краі.

Паводле паведамленняў

БелАПАН

Уладзімер Пучынскі

Пушкін — дзесятам

Алесь Пушкін размаляваў беларускі дзіцячы садок

Найноўшы твор мастака Алесі Пушкіна прысьвячаны выхаванцам беларускай групы дзіцячага садка №314 (што ў дварах за кнігарнай "Маладосын", на вул.Багдановіча).

У пятніцу 22 верасня дзеткі адзначылі сваё першае сьвята — адкрыццё групкі. Зь віншаваннямі прыйшлі на толькі іхныя ж бацькі (сярод якіх шмат вдовімі і паважаных у Беларусі людзей), але і патэнційная зьмена (меншыя беларускімі дзеці), журналісты, братчыкі Праваслаўнага брацтва беларускай моладзі імя Кастуся Астрожскага, а таксама шасціцільскія з 89 школы Менску, якія вучачыца па праграме "Этнашкола". Дарэчы,

брацтву праваслаўнай моладзі выхавацелі групкі зайдзячываюць ремонт садка і падрыхтоўку сьвята. Асобы дзякуюць якую яны фірме "Эўрапіт", вытворцу шакаліду "Тэррапіт", што падаладзіла дзясятве жыцьцё.

Што да Алесі Пушкіна, дык на сьвяце мастак ня мог стрымаць захаплення. Гэта ж колькі ў адным месцы сабралі беларускіх дзетак! Свой падарунак ён прадставіў праз два дні. Прыйшла чарга захапляцца дзеткамі. На пляцоўку беларускай

групкі пачягнуліся дэлегацыі дзетак і выхавацеляў з усяго садку.

Чароўны пэндзаль мастака ператварыў звыродлівыя цагляныя гаражы у казачыя горады з вежамі й замкамі, а на "саўковую" кафлянную альтанку пасялілі прыўкраснага рыцара. На дэльтапляне рыцаранятка ўзынялася над Беларусій ды кліча па рацыі саброў на дапамогу: на ўсё ладзіцца!

Ахвочыя паглядзець на новыя творы вядомага мастака могуць заходзіць у госьці да беларускіх дашкалятаяў. А калі з сабою вы прынесёце якую цашку (апроч мякіх) ці кнігу (апроч расейскіх), беларускімі дзеткамі скажуць (тыя зь іх, хто ўжо ўмее размаўляць) — "вялікі дзякі".

Крысыціна Пучынская

Някляеў перабывае ў Менску

У Менску зьявіўся старшыня Саюзу беларускіх пісьменнікаў Уладзімер Някляеў, які правёў апошні год у Польшчы і Фінляндіі. Вярнуўся ён, каб вырашыць паўныя прыватныя праблемы з пашпартам. Уік-энд ён правёў у Ракаве, на Іслачы.

Б.Т.

Уладзімер Гаркун

Ніткай да дзерава

У часе пікетаў за байкот людзі ахвотна разъбіраюць бясплатную прэсу, лаюць улады і скардзяца на жыцьцё назіральнікам з АБСЭ.

Пікеты-сустрэны з выбаршчыкамі ладзіліся з 15 верасня ледзь на кожны дзень: раздаваліся газеты, відэакасеты і значкі, якія заклікалі не хадзіць на выбарчыя ўчасткі 15 кастрычніка, а адначасова збираліся подпісы ў падтрымку чатырох умоваў свабодных выбараў. Подпісы будзут потым перададзены ў АБСЭ, да таго ж арганізаторы збору подпісаў расціняюць гэта як падрыхтоўку да прэзыдэнцкай кампаніі — магчымасць ацаніць колькасць людзей з дэмакратычнымі поглядамі і атрымаць пэўную базу звестак — з прозычкамі і адресамі патэнцыйных выбарцаў-дэмакратаў.

Дасыльчыкі зъменаў у псыхалёгіі грамадзства падчас правядзення пікетаў могуць зацікаўіць трэбчыці: рэакцыя людзей, рэакцыя міліціянтаў і рэакцыя першых на рэакцыю апошніх.

Звычайна людзі ахвотна частуюць бясплатнай прэсаю, лаюць улады і скардзяца на жыцьцё назіральнікам з АБСЭ. "Прышоў пасля Саветаў новыя пан, але я не хачу больш быць халапам! Што мне рабіць?" — кричаў у роспачы работчыкі з Трактарнага, падпісваючыся пад патрабаваннем дэмакратычных выбараў, але відавочна гатовы ўжо да больш радыкальных метадаў змагання. Часам трапляюцца гістэрычныя асобы іншага кшталту, якія учыняюць паказальнае зыншчынне анатыўбарчымі праклямамі. Часам скігеды шукаюць прыгоду, але зблылагаючыся людзям усё адно: яны съплюшаюць пасля працы дахаты,

да сям'і ды дзяцей, нікому ня вераць і нічога не баяцца. Яны на спыняць хаду, каб паставіць свой подпіс да дэмакратычных выбараў, але бясплатную газэтку возмуць ахвотна і ў нядзелью 15 кастрычніка хутчэй за ўсё застануцца дома ці выберацца на лецишча — калі "бабіна лета" ня скончыцца яшчэ тыдзенем.

Міліціяны рэагуюць нечакана і па-рознаму. Ад зычлівых парадаў: "У вас тут пікет? Дык вы б хаця ўсё зыяццюкі нейкую ўзялі, ці што" (у Серабранцы) да абласлутна бязглуздага: "А ніткай да дзерава прывезаць няльзя. Рукамі дзяржыць". Аднаго разу людзі ў форме папрасілі ў пікетоўцаў значкі і, ветліва адмовіўшыся ад налепак, раззвітаўся і сышлі: іншым часам людзі бяз форм запыталаў ў хлопчыка-школьніка пра налепкі, а пасля паказалі пасьведчанье ад паведніка установы і адвялі "куда следует".

Ля Трактарнага заводу прадстаўнік праваахоўных органаў спрабаваў авбінаўніць пікетычыкі ў арганізацыі несанкцыянованага мітынгу — дык колькасць людзей на пікеты-сустрэны з пікетоўцаў значкі і, ветліва адмовіўшыся ад налепак, раззвітаўся і сышлі: іншым часам людзі бяз форм запыталаў ў хлопчыка-школьніка пра налепкі, а пасля паказалі пасьведчанье ад паведніка установы і адвялі "куда следует".

Ля Трактарнага заводу прадстаўнік праваахоўных органаў спрабаваў авбінаўніць пікетычыкі ў арганізацыі несанкцыянованага мітынгу — дык колькасць людзей на пікеты-сустрэны з пікетоўцаў значкі і, ветліва адмовіўшыся ад налепак, раззвітаўся і сышлі: іншым часам людзі бяз форм запыталаў ў хлопчыка-школьніка пра налепкі, а пасля паказалі пасьведчанье ад паведніка установы і адвялі "куда следует".

Ганна Штэйнман

Пасол Гаркун спрабуе адстаяць беларускія клясы Bicaginas

Уладзімер Гаркун. Падчас сустрэчы з мэрам Bicaginas была дасягнутая дамоўленасць пра адкліканне ягона грамадзкага распараджэння Сп.Рачкаўскага запойні Гаркуну, што на наступную рагіён, да 10-й гадзіны, ён верне ўсё назад.

Аднак наступнае рагіён мэр, склікаўшы Раду самакіравання, прыняў наступнае распараджэнне: 1-ю і 3-ю клясы аўяднанца, 5-ю пакінуць, а 7-ую злучыць з расейскай клясай. Гэта няя не адпавядае жаданням беларускага грамады, уцікае правы дзяцей і іхных бацькоў. У звязку з чым пры канцы гэтага тыдня, напярэдні выбараў у Сойм Літвы, беларусы плянуюць разгарнуць акцыю пратесту.

Кропку тут ставіць рана. Беларусы змогуць адыграцца ў палітычнай напружанасці для Літвы момант і яшчэ гучней нагадаць пра сваё існаванье ў краі.

Генрых Рамашкевіч, Вільня

ТЭЛЕВІЗАР

Апазданыне экстрэміста

У пятніцу, пасцяля апублікаваньня гэтага здымку ў газэце "Наша Свабода", праваабаронцам стала вядомым імем аднаго з людзей у міліцэйскай форме, якія камандавалі захопам здымачных групп ОРТ і РТР на вул. Чырвонай у Менску 25 сакавіка. Пра гэтага карэспандэнту "НН" паведамілі ў менскім гарадзкім аддзяленні Беларускага Гельсынскага Камітэт. Праўда, прадстаўнікі БГК лічаць, што звесткі патрабуюць дадатковага спраўджваньня і таму пакуль што не падлягаюць афінародаванью.

Падзея Дня Волі цяпер абмяркоўваюцца ў заліх суду Цэнтральнага раёну сталіцы дзякуючы двум менчукам — Генадзю Міронаву і Алегу Проніну, якія 25 сакавіка апнуліся ў ліку некалькіх соцень затрыманых міліцыйскіх грамадзян. Ідуны ўдвох па Чырвонай на Камароўскі рынак, мужчыны раптам убачылі, як "ахоўнікі парадку" даганяюць, а потым збіваюць тэлеагрэтара. Алег Пронін падняў крышку камэры, якая адліцала, калі нападнікі сталі адбіраць яе, і сабры запыталі міліцыянтаў, навошта збіваюць чалавека, які выконвае свае службовыя абавязкі. "Упалаўшы" расейскіх журналісташ, камандаваныне групы захопу, відаць, палічыла сведкаў-мініакоў занадта цікавымі. Проніна і Міронава дагналі, скапілі ззаду і пачалі наносіць ім удары дубінкамі і нагамі. Тут падышоў палкоўнік, які камандаваў гэтай "зачысткай". На пытаны затрыманых аб падставе іх гвалтоўнага затрымання палкоўнік загадаў сядзець у машыну і ехаць туды, дзе цікаўным "усё растлумачаць". У тым месцы, дзе "усё тлумачаць", 25 сакавіка пабывала і аўтарка гэтых радкоў — ім аказаўся ўжо знакаміты ангар на вайсковай частцы па вуліцы Маякоўскага.

Г.Міронава і А.Проніна адпушцілі толькі пад вечар — вы-

Хто ведае гэтага чалавека,
просім тэлефанаваць у Беларускі
Гельсынскі Камітэт (017) 222-48-00.

весьлі за горад на вялікай хуткасці ды выкінулі на кальцавой дарозе за Чыжоўкай. "...Наша затрыманье і збіцьцё потым трансльявалася праз тэлеабачанье. Маё дзіця, пабачыўшы перадачу, стала пытатца, што кепскага я зрабіў, бо міліцыя зьбівае толькі бандытаў", — распавядзе потым Алег Пронін суду. Аўтары скаргі просьбяюць суд спагнанць з адказчыкаў-супрацоўнікаў МУС 1 мільён рублёў за нанесеную магнітную шкоду.

Судовы працэс па грамадзянскай справе, адказчыкамі ў якой выступаюць чацьвера прадстаўнікі вайсковай часткі 5448 (месцыца па вул. Маякоўскага), пачаўся яшчэ ў першай палове жніўня. За гэты час, аднак, судом ня толькі не прынята нікага рашэння паводле скаргі Міронава і Проніна — фактычна ў гэтай справе прайшло толькі адно паднімаваснае паседжанье.

Храналягічна гэта выглядае даволі цікава. Першае паседжанье было прызначанае яшчэ на 10 жніўня. Частка прадстаўнікі ў ч/5448 у суд не зявілася, а ты, што прыйшлі, заявілі, што не готовы да працэсу, і патрасілі час на вывучэнне матэрыялаў справы. Суд аднавіўся 24 жніўня, і пасцяля гэтага працэс

пачаў незразумела зацягвацца. Незразумела, бо ў тых, хто падаў у суд, мелася і відэастужжа падзею, і аўдыёзапіс, і фотадымкі людзей, якія рабілі напад ці кіравалі ім, і нумар машыны, на якой іх везы ўзяліся плот вайсковай часткі.

Паводле словаў адваката пацярпельных Андрэя Атаманчука, ён быў вельмі звязаны, калі пазыні даўедаўся пра зъмены ў пратаколе першага паседжанья суду. У пратаколе чамусыць значылася, нібыта бакі пажадалі спыніць разьбіральництва, што ніяк не адпавядала сапраўднасці.

Разгляд скаргі меўся працягвацца 11 верасня ў другой палове дня. Але судзьдзя Есьман нечакана захварэў. Наступнае паседжанье, прызначанае на 21 верасня, таксама сарвалася. Складаецца ўражанье, што прадстаўнікі Фэміды вырашылі замяць справу, баючыся браць на сябе адказнасць за яе дзялішча разыўці. Бо юрыдычныя прадстаўнікі адказчыкаў у гэтай справе прыпярлі, што называюцца, да съценкі сваімі паказаніямі і судзьдзю, і тых, каго самі хацелі выградзіць перад законам.

Як сказаў суду Алег Мархоцкі, начальнік службы прававога забесьпячэння вайсковай часткі 3404, затрымлівалі людзей у Дзень Волі (Проніна і Міронава — у прыватнасці) зусім не супрацоўнікі міліцыі. "Магчыма, гэта былі экстрэмісты ці злачынныя элементы, якія спрабуюць дыскрэдытаўца міліцыю, — заявіў А.Мархоцкі. — Я сцьвярджаю, што гэта былі не работнікі міліцыі. Пры праверы мы не змаглі вызначыць кола асобаў, якія іх (Проніна і Міронава — Т.С.) затрымлівалі". Да таго ж "указаная машына УАЗ-0625 у МУС не існуе". Хацелася б быць наўным і паверыць, што наша міліцыя праства прызначалася ў сваёй бездапаможнасці!..

У сп.Мархоцкага ёсьць вэрсія, як канкрэтна злачынныя элементы маглі "падставіць" беднае МУС. Незаконна затрыманых "маглі прывезыць да пункту збору і там перадаць людзям, якія не валодаюць інфармацыяй. Таму не былі складзеныя пратаколы". Такім чынам, адказчыкі прызналі, што ў выпадку з Міронавым і Пронінам замест супрацоўнікаў МУС былі падстаўныя асобы, гэтак мовячы, іллюзійцыяны. Гэта мог зрабіць хто заўгодна. У нас вельмі шмат злачынстваў апошнім часам учыняеца людзьмі, адзетымі ў міліцэйскую форму. Такая форма прадаеца на рэчавым рынку "Ждановічы".

Далей Мархоцкі кажа, што палкоўніка на прадастаўленым істцамі фотадымку (кіраўніка захопу людзей 25 сакавіка) ён ня ведае. "Злачынныя элементы" ў міліцэйскай форме, якія, паводле Мархоцкага, не працягуюць у міліцыі, не былі, аднак, авбешчаныя ў вышук: закон патрабуе папярэдне ўзбудзіць супраць іх крымінальную справу.

І вось тут, пры першым жа дотыку да тэмы крымінальнай справы супраць "героў" 25 сакавіка, пачалася вялікая блытаніна адказчыкаў. Спачатку яны аспрэчвалі факт наянісеньня затрыманым цялесных пашкоджаньняў; потым увогуле заяўлі, што Проніна і Міронава ніхто не затрымліваў. (Цікава, чый жа захоп тады паказвала тэлевізія?..)

Кіраўніцтва БГК з'яўлянулася зь лістом да старшыні КДБ У.Мацкевіча. Галоўны беларускі чэкіст мусіць разабрацца, чаму па краіне туляюць мажнія дзядзікі ў плямістых строях з пагонамі палкоўнікаў, творачы беззаконні ад імя сілавых структур. I, галоўнае, хто яны, гэтыя дзядзікі, такія. Магчыма, у краіне існуе незаконнае збройнае фармаванне, замаскаванае пад міліцыю.

Тацяня Сынітко

"Алмаз" vs. Талаш

На пачатку мінулага тýдня ў Беларусі з'явіўся новы кіраўнік МУС. Пятым за 6 гадоў кіраўніком сілавога ведамства стаў былы кіраўнік службы бясыпекі Лукашэнкі, а раней — спэцадзелу МУС "Алмаз" Уладзімер Навумава.

Прызначаючы, Лукашэнка сказаў пра Навумава, што гэта — "цалкам мой чалавек". Чаму ўсё-такі ня ўдовікаў, і чым Навумава заслужыў такі адсаютны давер?

Пры кандыдытстве 1998 г. беларуская праца і расейскія СМИ двойчы пісалі аб стварэнні ў нетрах МУС Беларусі нейкага звышсакрэдтнага аддзелу "па барацьбе з тэрорызмам і наркадзялкамі ўмаўх лясіст-балотнай мясцовасці". Іншымі словамі, па барацьбе з партызанамі. Згодна з інфармацыяй з іншых кропінкі, структура гэтага мела займацца адсочваннем сувязяў генералітэту беларускага войска і высокапасаўленых дзяржчыноўнікаў і акты-

ямі запалохвання. Ачольваў новую структуру нейкі палкоўнік па мясцовасці "наёмнік". У складзе групы было каля 200 чалавек, выключна афіцэры. Расейскіх мэдлі паведамлялі, што змагацца "у лясной і балотнай мясцовасці" іх навучалі на расейскіх базах расейскія спэціялісты. Ці не Навумава ўзначальваў тую сакрэтную групу, асноўнай задачай якой мела стаць ахова цялесніці расейскіх газаправодаў у выніку ўзынкення "складанасцяў" у Беларусі?

Ці звязаная колішняя службовая дзейнасць генерал-маёра Навумава з падобнымі структурамі, адказаць нельга. Як бы там ні было, Лукашэнка ў чарговы раз прадэманстраваў гэтым прызначэннем, што ён па-ранейшаму не давярае "мянгам". І што ён байца змагаць ўмаўх лясіст-балотнай мясцовасці".

З.Г.

Затрыманы актывістаў

Віктар Івашкевіч, Зыміцер Касцюковіч, Але́с Бяляцкі, Юры Хадыка, Сяргей Рабкевіч, Мікалай Раманаў, Сяргей Шынкевіч (усе — Менск), Аляксандар Катляроў (Слуцк).

Чакаеца суд над Сяргеем Ярцам, Раманам Бабаёўскім, Уладзімерам Раманоўскім, В.Арэхавым, Яўгенам Суднікам, Сяргеем Савіным, Аляксандром Кубранавым, Сяргеем Андро́савым, Зымітром Касцяпраўчам, Аляксандром Андро́савым, Марынай Сініцайнай, Сяргеем Шынкевічам, Цімохам Акудовічам, Валер'ем Жэрбінам, Валянцінам Голубевым, Сяргеем Міхновым, Яўгенам Афнагелем, Сяргеем Алферам, Настасьёй Мароз (у Рачыцы), Зымітром Бялькевічам, Ільём Ядранцавым, Банадысцем Кляўзэем, Сяргей П'яных, Анатоль Прус, Аляксандар Ціхановіч, Васіль Шабуневіч, у Лідзе — Юры Войцікі і Артур Ганько, у Гомелі — Анатоль Паплаўны, Мікола Агароднік і Мікола Зялёнка (два апошнія — жыхары Баранавіч), у Берасці — Васіль Андрасюк, у Магілёве — Андрэй Дзявігун, Віталь Макаранка, у Баранавічах — Але́с Пікула, Але́с Грышавец і сталы аўтар "НН" Рустлан Равякі, у Бабруйску — Эдуард Грынявецкі і яшчэ трох чалавекі, імёне якіх нам пакуль невядомыя, у Жодзіне — Павал Красоўскі.

Да штрафаў або папярэдніцтваў засуджаныя людзі, затрыманыя на папярэдніх тýднях: гэтага Аляксандра Кадукоў, Міхал Аржкаў, Ялон Баршчэўскі, Уладзімер Кішкурна, Ялон Садоўскі, Сяргей Карбоўскі, Валянцін Гатоўкін,

Перад Маршам Свабоды былі затрыманыя Сяргак Мацкіць і Аляксей Андро́сав.

Сыпіс падрыхтаваны з дапамогай Праваабарончага цэнтра "Вясна-96" і БНФ "Адраджэнне".

"НН"

Пляцдарм для рэзэрвіста

Мікола Статкевіч ідзе на выбары

Уладзімер Сапалоў

Рашэнне аб працягу ўдзелу ў выбарах лідэр БСДП (НГ) назаваў "цижкім" і прыняў яго ранкам таго дня, калі яно было абвешчана прэсе. Сваю ранейшую заяву пра магчымае зынціцце ўласнай кандыдатуры Статкевіч прызнаў памылковай.

"9 кандыдатаў ад БСДП, адхіленых ад ўдзелу ў выбарах, лічыць, што сваімі сходкамі я "падстадзяўляю" іх", — заявіў М.Статкевіч.

Адной з праяваў таго, што ўлада падштурхнула яго да зынціцця сваёй кандыдатуры, Статкевіч назаваў напад на офіс БСДП. Малады сацыял-дэмакраты Ірына Кашталян, Леанід Гарбачоў, Мікалай Худнікі і Раман Ляўкоўскі, што былі ў сядзібі ў час нападу, правялі на доўгіх здымках аўтографы на пагражалі злачынцы. Раману, суну афіцэру, падало, што гэта быў "пісталет Сычэвіч", даволі рэдкая мадэль, якая ёсьць на ўзбраенні толькі КДБ ды службы аховы прэзыдэнта. Гэтая заўбага дазволіла грамадоўцам зрабіць пэўныя высновы: Статкевіч упэўнены, што ўправу партыі абраўавалі тыя саўмы сілы, якія зімаліся выкраданнем апазыцыйных палітыкаў. "Гэта якраз у стылі аднаго з падраздзяленняў, начальнік якога толькі што пайшоў на павышэнне", — уважае М.Статкевіч (намякаючы на новага галаву МУС Навумава).

T.C.

Чарнагорыя-Сэрбія

Чорнае гора Мілошавіча

Барацьбу Мілошавіча і Каштуніцы Чарнагорыя выкарыстоўвае для заваявання незалежнасці

Юрыс Окрыўс

“Выбары” і “байкот”. Гэтыя слова папулярныя цяпер не толькі ў Беларусі. Іх часта ўжываюць і ў Чарнагорыі. Чамусьці ў Менску любяць сёняня разважаць толькі пра Бялград. Але беларусам усё ж мусіць быць бліжэйшай Падгорыцы. Ейны лёс вельмі падобны да нашага. Разваліся СССР ды СФРЮ – усе быўляя рэспублікі зъбеглі, а хто застаўся разам з метраполій? Толькі “этнічнае блізкіе”, “праваслаўныя”, “браты”. Сэрбія ні можа ўгчыльную заніца Чарнагорыі, бо мае яшчэ Косава, Расеі не да Беларусі, бо ёсьць Чачэнія. Югаславія ды саюзная дзяржава Расеі-Беларусі паводле свай асыметрычнай канструкцыі нагадваюць Аўдзяднаную Рэспубліку Танзанію: вялікая Танганіка ды маленькі Занзыбар. Пра апошні ўжо ўсе ў съвеце забыліся, як забудутца пра Беларусь у складзе новага саюзу, калі ён усё ж будзе створаны не на паперы.

Чарнагорскі прэзыдэнт Міла Джуканавіч, апанэнт Слабадана Мілошавіча, можа быць праекцыяй у 2007-ы год домаўртвичнага пераемніка Лукашэнкі, калі Лукашэнка здолеет пратрымацца на пасадзе яшчэ некалькі гадоў і зяцягнучь Беларусь у новую расейскую імпэрию. Сёняня шмат хто пароўноўвае Мілошавіча з Лукашэнкам, хоць пры пэсімістычным варыянце разыўцца расейскае дзяржава Мілошавіча трэ будзе пароўноўваць з Пуцінам. Беларускія аглядальнікі на ўлічваюць вельмі істотнай асаблівасці:

вялікадзяржавы комплекс Лукашэнкі – гэта правінцыйны комплекс негаўнавартасці, а вялікадзяржаве Мілошавіча надта падобнае да расейскага. Што такое Карабах для беларуса і што для вялікадзяржавнага расейца? Нешта далёкае для першага і “стражаных проблемных тэрыторый” для другога. Так і Босьнія – гэта свой буль для Мілошавіча і ўсяго “блізкае замежжа” для Джуканавіча.

Міла Джуканавіч даказаў, што Чарнагорыя – гэта не высла Занзыбар. Тому югаслаўскія выбары трэба разглядаць праз прызму Падгорыцы. У Менску ўжо забыліся, што сюды неяк прыбылі да прэзыдэнта Югаславіі. Яго звалі Зоран Ліліч, і Лукашэнка падпісаў зь ім дамову пра саброўства ды супраўдніцтва. Але на Ліліча нікто не з'яўляўся сур'ёзна ўягай, бо тады ў Бялградзе ўсё ўышла прэзыдэнт Сэрбіі Мілошавіч. Хацеў бы памыліцца, але Мілошавіч пасыльня правальных выбараў прэзыдэнта Югаславіі яшчэ можа выплыць як прэзыдэнт Сэрбіі. У гэтых варуках чарнагорскі чыннік — галоўны: трэба, каб сэрбы зразумелі, што прэзыдэнт у Бялградзе мусіць быць адзін і што ягоны лёс вырашаюць толькі яны, сэрбы.

Джуканавіч падтрымлівае цяпер Воіслава Каштуніцу, але гэта толькі часовы саюз. Каштуніца ніколі не будзе прэзыдэнтам усіх Югаславіі. Чарнагорскія ўлады выкарысталі Мілошавічавы змены ў канстытуцыі, каб аргументаваць байкот выбараў. Падгорыца будзе прызнаваць Каштуніцу прэзыдэнтам, але не

свай, а суседніе дзяржавы. Тактычная задача – зваліць Мілошавіча, стратэгічная – бяскроўна атрымаць поўную незалежнасць ад Бялграду. “Так, нацыяналіст, але не Мілошавіч”, — сказаў мне пра Каштуніцу пасол аднае ўропейскае дзяржавы ў Менску. Захад цікавіць толькі гэта. Чарнагорыя ды Беларусь вельмі дробныя ў парадкаванні з Сэрбіяй ды Расеяй.

Цяпер Мілошавіч перад выбарам. Гэта не другі тур выбараў. Гэта трэй белыя аркүшы паперы. Першы – Бялград. Даўволіць Каштуніцу як прэзыдэнта Югаславіі ды зноў, маючы бальшынну ў саюзной скupшчыне, пераразмеркаваць паўнамоцтвы на карысць прэзыдэнта Сэрбіі. Гэта найскладнейшы, але і самы прыемны варыянт. Яшчэ два – “белакаменнай” ці Беларусь. Дзе ж яшчэ прасіць прытулку, як не ў братскіх славянскіх дзяржавах? “Известия” цалкам сур'ёзна разважаюць пра мажлівасць расейскага гешэфту з Захадам: Мілошавіч у абмен на гарантый адсутнасці ногатыўнае разакты. Вядома, ёсьць яшчэ Куба, паліточная Карэя ды Ірак, але Філіпп, Кім Чэн Ір ды Садам наўрад ці захочуць дадаць сабе лішнія альянсы.

Уладзімер Уладзімеравіч таксама не жадае пасаваць сабе рэпутацыю, а найвялікшы сябар расейскага народу ў яго адрозу за Смаленскам. Якімі санкцыямі можна пагражадаць чалавеку, што не байдзіць нічога? Пра якую яшчэ ізаляцію можна казаць? Якіх кірдэятай не даваць? Таму – Менск стане месцам “Маршу Слабадана (варыяント 3)?” Хто ведае...

Сэрбскі патруль у чарнагорскай сталіцы Падгорыцы.

“Съвет большы за Эўрасаюз”

Данія адмовілася далучацца да ўропейскай “рублёвой зоны”

У Даніі прайшоў рэфэрэндум па пытанні далучэння краіны да ўропейскай валютнага хауруса. Большасцю ў 53,1% галасоў датчане сказалі “не” паскоранай ўропейскай інтэграцыі, за якую выступаюць ФРН і Францыя. Гэткі рэфэрэндум у ўропейскіх краінах праводзіцца ўпершыню – летасцю, калі 11 з 15 краінаў Эўразіі з'яўдзілі зўра. Нідзе нікто з міліціях рэфэрэндуму не праводзіў. Як і на папярэдніх датках рафэрэндумах, палітычныя і эканамічныя эліты і ўсе найболыш упльывовыя партыі, апрач кансерватораў агітавалі прагаласаваць “за”, але грамадзтва аказалася супраць.

Кампанію супраць зўра ачолівала дацкая нацыяналістка, якую часта пароўноўваюць з Ёрам Гайдэрам – Піа К'ярсгард. Многія з 5,3 млн датчанў баяцца, што з далучэннем да ўропейскай “рублёвой зоны” можна вырасці беспрацоўе.

Язнат Змысла

Аўганістан

3 Каранам ды аўтаматам

Каб пабачыць танкі ды артылерыво на аўганскім беразе ракі Пяндж, што аддзяляе Таджыкістан ад Аўганістану, на трэба біонкля. “Мы дастаткова моцныя, каб спыніць любыя прафакаўшы”, — кажа генэрал Аляксандар Маркін, які камандуе 25-тысячным расейским войскам, што атабарылася ў тых краёх. Але адна справа рабіць гучныя заявы, а іншая – затрымаць 135 тысяч уцекачоў зь мясцін, дзе ідуць бай. Ды што ўцекаць – з мікроначы талібі, якія, здаецца, хутка захопляць апошнія 5% аўганскай тэрыторыі, якія ўтрымліваюць іх супрацўнікі – Паўночны Альянс, складзены з таджыкскіх іншых нацыянальных меншасціў на чале з Бурханудыном Рабані, быўым прэзыдэнтам краіны.

Ад талібаў Расеі чакаць добрага варта. “Масква – крэйніца ўсіх галоўных наяшчасціў аўганскага народа”, — сказаў маліна Абдул Салам Заіф, амбасадар талібаў у Пакістане. Талібы ніколі не дарујуць Расеі таго, што адбылося пасылі ўводу ў Аўганістан савецкіх войскаў 27 снежня 1979 г. Расецы, у свою чаргу, баяцца, што посыхі талібі натхніць на змаганье ісламісту ў краінах-суседзях ды ў Чачні. Цікава, што пазыцыі Расеі ды ЗША ў адносінах да талібаў у многім супадаюць.

Злучаныя Штаты непакоіць тое, што талібы парушаюць права чалавека, зарабляюць на вырабе ды продажы опіуму, а таксама хаваюць у сябе вядомага ісламскага тэарыста Асаму бін Ладана, які арганізаваў выхукі ў амэрыканскіх амбасадах у Афрыцы.

Слова “таліб” выклікае ўважу ўяўлены барадатага аўганца з суворым тварам ды аўтаматам у руках. Асацыяцыя зблыщага слушна,

за выняткам аўтамату – на яго месцы павінен быць Каран, бо талібы – гэта найперш людзі, якія вывучаюць іслам. Такія паняцці, якія мячэт, імамы ды таліб, прыўшлі ў Аўганістане каля 1300 гадоў таму. Кожная вёска ў краіне мае аднаго імама ды двух-трох талібаў. У 1979 годзе, калі адбылася так званая Саўрская камуністычнае рэвалюцыя і ўладу з'яўлілі камуністы, у Аўганістане было каля 120 тыс. талібаў. Да гэтай лічбы трэба дадаць каля 10 000 аўганскіх талібаў у вядомых ісламскіх адукавальных цэнтрах у Аўганістане ды за яго межамі – у Іраку ды Іране, Пакістане ды нават Індіі. Талібы – гэта свайго кшталту прывілеяваныя рэлігійныя слоі, надзвычай важныя для аўганцаў і ў гарадох, і ў кішлакох. Зрабіцца таліbam – гэта першы крок да таго, каб зрабіцца малном. Молны ды талібы адказваюць за выкананне мусульманскіх рэлігійных абрауд, даюць імёны дзесяцям, вучыць іх, ладзяць пахаванні ды праводзяць абавязковыя малітвы пяць разоў на дзень. Молны ды талібы нават маюць свае асобныя могілкі. Для пуштунскага насељніцтва (аўганскай большасці) талібы – зьяўліся абласцю натуральная.

Пасылі вываду савецкіх войскаў з Аўганістану ды падзеньня рэжыму Наджыбулы ў 1992 г. кіраванне краінай узялі на сябе сем маджхедзікіх груповак. Іхны кааліцыі ўрад забараніў аль-каіль ды азартныя гульні, прымусіў жанчын на сядзібі чадру ды ўвёў разыўзельную адукацию. Аднак глямёны, якія складалі тэя груповкі, не ўзабаве начальніці адно з адым, даводзяць і без таго змучаную краіну да галечы ды поўнага разбурэння.

Рух талібаў пачаў набіраць моц.

Прыкладна ў 1994 г. ён выйшаў зь мячтаў ды перайшоў у наступ. Пакуль “святыя ваяры” змагаліся між сабою, талібы пачалі свой пераможны марш па Аўганістане. Талібы віталі як вызвольнікаў ад карумпаваных уладаў. Да верасня 1996 г. талібы вярнулі краіне мір, даўволі камэрцію ды пачалі кіраваць. Аўганістанам у адпаведнасці са строгімі правіламі шарыту.

Нягледзячы на тое, што талібы занялі амаль уесь край, за законных гаспадароў Аўганістану іх прызначаюць толькі Пакістан, Саудаўская Арабія ды Арабскія Эміраты. Пакістан часцяком вінаваціць у падтрымкі талібаў. І сапраўды, на ягоны тэрыторыі месціцца вельмі шмат школаў, у якіх наставчаўці будучыя талібы – пераважна ўзбеки – з Аўганістану. Пакістан зацікаўлены ў тым, каб ягоны неспакойны сусед нароцце замірэцца, а талібы, як бачна, супакоіваць свой народ умелець вельмі добра.

Але самі талібы кажуць, што яны наядуць патрэбы ва ўмішальніцтве з-за мяжы, нават з сяброўскага Пакістану. Наадварот, яны вінаваціць Пакістан у прысвяеніні сабе ініцыятыў джыхаду падчас вайны супраць Саветаў. Талібы клапоцяцца пра захаванне міру, адзінства нацыі ды пра абарону жанчын. Клапоцяцца так місця, што нават не дазваляюць ім працаўніц (хатнія праца, вядома, у лік ня ўдзе). Вось і атрымліваеца, што жанчыны нават ня могуць сходзіць да доктара, бо ўсе аўганскія мэдыкі – мужчыны, якім нельга аглядзіць чужых жанчын. Шарыят. Але зараз аўганцам, відаць, зблыщата ўсё роўна, хто ім кіруе, абы толькі ім гарантавалі мір. Акрамя талібаў, нікто яго не прапанувае.

Алесь Кудрыцкі

12—13 кастрычніка ў Менску (двуходзённы)

Нацыянальны прэс-цэнтар Беларусі запрашае ўзяць удзел у сэмінары

Ужываныне новага Грамадзянскага кодэкса Рэспублікі Беларусі ў бугальтарскім уліку і ягоны ўплыў на падаткаабкладанье.

Узаемасувязь з новай рэдакцыяй закона “Аб бугальтарскім уліку і справаздачнасці”

1. Прымяненіне новага Грамадзянскага кодэкса Рэспублікі Беларусі ў бугальтарскім уліку і ягоны ўплыў на падаткаабкладанье.

2. Пра новую рэдакцыю Закону Рэспублікі Беларусі «Аб бугальтарскім уліку і справаздачнасці» і іншых новаўядзеннях у галіне рэгулявання бугальтарскага ўліку (нацыянальныя стандарты, што прымянаюцца і рыхтуюцца).

Удзельнікам сэмінару будзе выдадзены вялікі і вычарпальны пакунак дакументаў на гэту тэму.

Кошт удзелу — 26 400 рублёў (у тым ліку ПДВ 20% — 4 400 рублёў).

Дзес сыштэма зьніжак!

Запіс і даведкі пра тэл.:
(017) 226-72-61, 226-86-81, факс 223-55-40.

Тускнае золата

Працяг са старонкі 1.

Калі ўшлі ўкраінцы, аўстралійскі тэлеаператар лёгка знаходзіў на стотысячнай трывуне жоўта-блакітныя сцягі, і гэта на вачох паўстаўваў кантэкст Украіны, яе месца на гэты Алімпіядзе і ў сувязі. Калі выйшлі літоўцы, аператар умудрӯўся знайсьці на трывуне прэзыдэнта краіны Адамкуса. І зноў з'яўлялася ўнутраная сувязь паміж атлетамі, краінай, съветам — сувязь, зразумелая іншым, якую съвет успрымае і вітае з радасцю. Гэта і ёсьць радасць пазнавальнія, зверкі, ідэнтыфікацыі.

У нашым выпадку на трывунах маглі быць толькі нацыянальныя бел-чырвона-белыя сцягі, прынесеныя аўстралійскім беларусамі. Але тут і тэлеаператар, і рэжысэр трансляцыі, дыл цалы съвет былі бясцельны. І ў выніку — пазбаўленая тae радасці парадунаўня, ідэнтыфікацыі. Агульнае ўражанье — непаўната «карцінка», непаўнавартасць ці то каманды, ці то краіны, якую яна прадстаўляе. Съвет адчувае такія рэчы падсъведама ѹтонка, і адразу адводзіць позірк — не жадаючы развязыць праблемнае тэмы, калі ў трэбі было ўдумавацца ў нечую невытлумачальную сітуацыю — чаму ў іх нешта ня так, не па-людаку? Затое съвет узвышаецца прывітальнымі волескамі, калі бачыць, што нейкі народ сваю праблему пераадолье і становіцца бліжэйшым і зразумелым для чалавечства. Гэта віталі аўяднаную каманду дзялоў Карэя пад адзіным сцягам.

А што на гэта спартоўцы? Вельмі важныя іхня пачуцьці да штандара, колеры якога яны бароняць. Мабыць, усе яны яшчэ памятаюць той час, калі выступалі пад чырвоным савецкім. Памятаюць і белачырвона-белыя, якія з пейкіх незразумельных палітычных меркаванняў быў заменены на чырвона-зялёны. Тады, нават пасля эфэрэндуму міжнародны канал «Эўрапорт», нібы байкатуючы вынікі нашага «ўсесараднага» аптымання, яшчэ нейкі час пазначаў беларускіх спартоўцаў у сваіх трансляцыях адменены нацыянальны сцягам.. Вось яка пасля ўсіх гэтых падменаў цяжка патрабаваць ад беларускіх спартоўцаў піётету, а тым больш трапялкога сакральнага ўспрымання нацыянальнага сымбалія — што сцяга, што герба, што гімна. Натуральна, адсутнасць такога пачуцьця рэзка звужае іхня матываціі да перамогі. Як тое мусіла быць, мы бачым на прыкладзе прадстаўнікоў іншых краін. Яны — моляцца.

Дзённа ішы раз назіраю, як які-небудзь бесшабашны гішпанец або амэрыканец бяспумна перабірае вуснамі словаў сваіх нацыянальных гімну, калі падымаюць сцяг ягонае краіны, калі ён — пераможца. Іншы чэмпіён яшчэ й прыкладае руку да сэрца і апускае вочы долу. У такія моманты разумееш, дзеля чаго ён гатовы быў да нечалавечага высліку на трассе або на арене. Атлеты з розных краінай съвету выслушоўваюць гімн свае дзяржавы, як малітву. Перад бацькаўшчынай яны, як перад Богам. І зе імем у душы яны ўчыняюць свой спартовы подзвіг. У гэтым сэнсе поўны контраст — нашы. Яны ня моляцца. Прыехаўшы з краіны, дзе менш за ўсё ўхвалецца слова Беларусь, дзе больш за ўсё гаворыцца пра аўяднанье з іншай краінай, дзе спрафанаваная нацыянальная сымболіка, а роднае мова сілком замененая на мову суседніга народу, яны на гэту краіну, якую прадстаўляюць, ня моляцца. Яны могуць цепліць свае сэрцы згадкамі маленства — роднае вёскі або гародзкога дварыка, абліччамі сваек і сяброў, але ці ж гэта стымул для каманднага патрыятызму і подзвігу? Не. Хіба што для прыват-

нага, зусім асобнага ў сувеце, пэрсанальнага чыну. Вось дзе спраўдны касмапалітызм! Без сіятое раздзымы зе сяятымі атрыбутамі — сымболікай і роднай мовай. Бярэ нават крыўда за каманду, якая ня мае такога магутнага агульнага стымулу, як іншыя. А іншыя, як той аўстралійскі аператар, што ня можа знайсьці на трывуне беларускага сцяга, ня могуць знайсьці ўнутранага паразумення са спартоўцамі Беларусі, адгукнуща ім, адчуць, што іх прывяля сюды тая самая інтэнсія — глыбокая любоў да свае бацькаўшчыны. Беларусы ня моляцца, бо ўлада адабрала ў іх гэтую магчымасць, пропанаваўшы ім генэралаў у сэрцах іншых стымулў. Яны ня моляцца...

Але іх купляюць. У іх выдатныя асабістыя здольнасці і паказычкі. Некаторыя з іх думаюць пра расейскую зборную. Накшталт таго, як менская пяўчка Дарагеева заявила ў нейкай газэце, што Беларусь трэба аўяднаць з Расеяй, бо ў расейскіх артыстах большыя ганары. Нехта з іх ужо выступае за Аўстралію. Мы з калегамі-тэлегледачамі ва ўсім сувеце перакананыя, што не дзеля прэзыдэнцкага кватэры ў Малінаўцы робіцца апошні рывок у Сыднэі, і мы былі б цынікамі, калі б думалі так. Але я згадваю матрыяльныя стымулы, бо што да беларускіх атлетаў — не знаходжу іншых, шчыра патрыятычных, якія вычуваюцца ў прадстаўнікоў самых «чыстаганых» краін.

Сэнс усяго і ўся тут, у Сыднэі, пераадаецца вачыма. Разнамоўны съвет, у якім кожны імкнецца быць

дадатковая форма развязыцца запавадала над намі на ўсіх 70 гадоў. Ты быў беларусам, пасля — савецкім і толькі пасля ўжо проста чалавекам. Штосьці падобнае працяваеца ў ідэалёгіі РБ і цяпер. А штосьці развязываеца ў самых абсурдальных праявах. Гэта калі, скажам, Польша — далёка замежжа, а Таджыкістан — блізкае. Даводзілася назіраць мэтамарфо-

ку! Пачакаем выніковых табліцай. Дзясятка — гэта вельмі высокі вынік». Паказваюць дзясятку — няма там літовак. «Значыць, — кажа каменттар — яны ў дваццаты». І сапраўды. Паказваюць дваццатку, адна — дзесятнаццатая. Другая літоўка ўвайшла ў дваццатку! І трэба разумець, што гэта сусветная дваццатка. У якую патрапіла малюспенская Літва. Хвалі цеплыні ў дачыненьні да свае маленькае краіны і да свайго народу прыліве да літоўскіх сэрцаў. Не глядзіце, што мы малыя колькасці і што ў нас няма якісці там сваіх нафт! Затое што за людзі! Дужыя, як дубы! Скрытыны, як стронга ў ручайні! Цягавітыя, як зімовы буры мяждзіведы! А якая ў нас прыгожая родная мова...

Я зараз на вытрымлю, зараз памру... Кожны атлет на варшыні свайго высліку, мусіць, гатовы быў працяўгіць гэтыя слова. І выйграваў. А тады, стоячы пад нацыянальным сцягам, шаптаў, нібы малітву, слова гімну сваёй краіны. Ён дзякаваў Богу, які дапамог яму прынесці свайму краю і свайму народу сусветную славу. Я вяртаюся да гэтае думкі як да того, што так цешыла ў абліччы і позірках атлетаў з розных краін съвету і чаго так не ставала ў вачох беларусаў.

Сёлета споўнілася 100 гадоў з дня народзінаў вядомага беларускага опэрнага сэпевака

Міхася Забэйды-Суміцкага. Гэты беларус сіляваў на 18 мовах съвету, ягоныя дыскі выхідзілі ў ЗША і Канадзе,

Польшчы і Чэхіі... Ён пакарыў сцэны Міляна і Харбіна, Прагі і Бэрліна. Нарэшце яго голас пачау і Беларусь.

4 і 11 кастрычніка а 18-й гадзіне ў кінатэатры «Зымена» адбудзеца сустрэча з выдаўцамі, якія рыхтуюць кампакт-дыск з песнямі Забэйды, і паказ фільму «Вяртаньне Міхася Забэйды»

Даведкі праз тэл.: 235-35-42

Бронза па-беларуску

Алесь Чобат

Бяруць беларусы мэдаль за мэдаль у тым Сыднэі. І ўсё бронза выходитэ. Як толькі беларус, так і бронза. Альбо — як толькі каму бронзу, то беларусу. Ня ведаю, чаму так. Суседка Манія кажа, што гэта нашы спэцыяльна засуджаюць, бо Лукашэнкі ня любяць. Но ён за народ, а тыя імпэрыялісты нашага народа ня любяць. Но народ наш «крэпка любіць савецку ўласць». А сусед Франак, рабеці з базару, кажа, што нашы самі надта са скury ня лезуць — каб моцна «не расстраиватца». Но — як не дадуць табе за бронзу дваццаті тысячя абяцаных даляраў, то гэта ўжо бяд-а... І якая бяда!

Так простила людзі кажуць. А народ, як вядома, ніколі не памыляецца.

Ведама, аналітыкі левыя і правыя па-іншаму аналізуюць. Ну, я можа спорт развязываца пад таталітарнымі рэжымамі — толькі пад дэмакратычным можа. Альбо — зашмат чыноўнікаў у той Сыднэй панаехала. А на масажыстаў, лекараў, матак і жонак грошай не хапіла. Альбо яшчэ — што ж гэта за даляры абяцаныя, сымеху варта! Вось каб плацілі, як у Амэрыцы ці хоць у Італіі які... Альбо яшчэ сымяшней — патрыятызм на карані задушаны, бо ні сцяга спраўднага, ні гімну. Вось каб страліц падпалкоўнік Басінскі пад бел-чырвона-белым, то ня бронзу са срэбрам, а чистае золата адстрайляў бы...

Так нацыянальна съядомия людзі кажуць. Нацыя. А нацыя, як вядома, ніколі не памыляецца.

А мне здаецца, што там не краіны «змагаюцца», а алімпійцы спаборнічаюць. Людзі. І шмат каму тая Алімпіяды будзе адна за ўсё жыцьцё. І трапіць туды мог ня кожны. І гэта ўжо падзея і посыпех. Для чалавека. А стаць на подыю! Мэдаль атрымаць! Чаму гэта «залаты» пераможца, а «бронзавы» прызэр?! Броўзавы пераможца Алімпіяды! І канец з кропкай! Гляджу цяпер польскае TV, там і з пятым, і з сёмым месцам віншуецца, бо то паликі. Хоць і залатых мэдалёў маюць ажно чатыры... Хіба з нашага «бронзавага суму» савецкі чалавек палес. Гэта яму захацялася ўсё пад сцябе заграбаць. Усё мала было...

Навучыць чалавека

Аднойчы слухаў выступленне прафэсара, які сказаў, што ў яго трох тысячах вучняў, і падумалася пра нейкую ненатуральнасць названага ліку. Гэта як бы маці сказала пра тысячу сваіх дзяцей.

Можна паверыць, што лекцыі гэтага прафэсара слухалі трох тысяч студэнтаў. Але колькі з іх з гонарам назавуць сябе яго вучнямі? І патлумачаць, чаму яны так лічаць? Прынамсі, я ведаю аднаго, які гэта галянка ня зробіць. Маю на ўвазе аўтара гэтых радкоў, які таксама быў сярод слухачоў тых лекцыяў.

Сярод майш школных настаўнікаў былі ўсякія. Добрых і паважаных, на шчасце, больш. Але, на жаль, ня ўсе. Гісторыю выкладаў Жора (так яго звалі па-за ўрокамі). Свой у дош-

ваныні ня ёмкасці: адзін раз ад таго, што мяне назвалі "сваем вучнем", другі раз — што мяне назвалі "сваем настаўнікам". Таму я не рэзыгнуў, як той прафэсар, сказаць, што ў мяне тысяча вучняў, хоце за 19 гадоў працы ў ВНУ звыш тысячы студэнтаў сустракаліся са мною на занятках. Калі з гэтай тысячы "маймі" сталі чалавек 50, то я магу быць задаволены. Гэта тыя, хто так ці інакш успрыняў чалавечыя нормы і мэтадычныя ідэі, што я імкнуўся ім перадаць. Успрыняў і спрабуе выка-

Калі мне надарылася б выбіраць — навучыць чалавека матэматыкі, пераступіўши праз нешта чалавече ў ім, ці дапамагчы яму захаваць чалавечую годнасць коштам недавучанай матэматыкі, — дык пры ўсёй маёй вялізной павазе да матэматыкі я б выбіраў другое.

ку хлопец для нас, старшаклясынікаў, хаця я быў у два разы старшынёй за любога з нас. Пасля ўрокаў ён ахвотна гуляў з намі ў "казла" ці "дурні", мог расказаць непрыстойныя анекдоты, а паданыні пра ягоныя амурныя прыгоды, герайнімі якіх былі нават школьніцы, перадаваліся з вуснаў у вусны, як фальклёр. Мы, зялённыя юнакі, глядзелі на яго з захапленнем. Хоць гісторыі не вучылі й я ведалі (цяпер думаю — магт і лепш, бо тая гісторыя сёньня была ўсмецыем у мазгах).

Праз колькі год я, ужо студэнт выпускнога курса, сустрэў яго на вуліцы. Ён ішоў у кампаніі настаўнікаў, што прыехалі ў абласны цэнтар на курсы, убачыў мяне, узрадавана павітаўся і прадставіў мяне спадарожнікам як свайго вучня. А мене раптам стала пакутліва сорамна, што гэты чалавек называе мяне сваім вучнем.

Другі падобны выпадак адбыўся значна пазней. Я жыву ў студэнцкім інтэрнаце, дзе цэлы паверх займаюць семі выпускнікі. З некаторымі з іх і з іх дзецьмі я сябрую. Дзеці заходзяць да мяне ў пакойчык, кансультуюцца па хатніх задачах. І з дзіцячай непасрэднасцю расказаюць пра цікавыя зদрэсныні на ўроках, пра сваіх настаўнікаў.

Часта герайні ў аповедаў бывае настаўніца матэматыкі, пра якую яны гавораць скептычна-паблажліва, як звычайна ў народзе ставяцца да чалавека, абдзеленага розумам. Настаўніца любіць нібыта па просьбе вучняў расказваць ім пра жыццё, пра розныя пікантныя выпадкі і нават пра свайго мужа. Гэтыя недарэчныя расказы займаюць шмат часу на ўроках, на матэматыку часу застаецца мала. Але гэта і вучняў-небараакаў, і іх настаўніцу чамусыць не турбуе.

Аднойчы яны прыбеглі, узрушаючы навінай: "А матэматыца сказала, што яна вапшя студэнтка!" І мене стала ня ёмка пад іх усымешліва-дапытлівымі позіркамі.

Я выразна помню гэтыя два адчу-

рыстальніцкія практицы, пра што я даведваюся з лістоў, тэлефанаванніяў, гутарак пры сустрэчах. Гэта тыя, з кім мі цікава працягваць кантакты і па-за сценамі ВНУ (хочу, прызнацца, сёньняшніе школьніцы жыцьцё не дадае творчага імпэту).

Так, ёсьць сярод тых, каго я вучу, такія, каго я мог бы называць "сваем вучнем", спадзеючыся, што і яны без ваганьняў прызнаюць ува мі свайго настаўніка. Як ёсьць і такія, з кім гэтай звязкі не ўтварыліся. Па-рознаму складаюцца становіні з імі. Галіна Ф. і Алеся Г. свайго сына назвалі майм імем і запрасілі мяне стаць яму хросным бацькам, а Алена К., стаўшы пасля інтытуту майя каляжанкай на катэдры, прагаласавала потым за май звальненіне. Кожны з іх мае чырвоны дыплём. Алеся, на жаль, у школе ўжо не працуе, бо змушаны шукаць заробку, які б дазволіў карміць і гадаваць трох дзяцей. Дзяржава сёньня, на жаль, ня ўстане ўтрымліваць тых настаўнікаў — дай Бог ім долі.

У вачах некаторых студэнтаў, калі закранаеш на занятках магарыльныя аспекты настаўніцкай справы, бачыш адтароненасць. Магарыльныя пытанні для тых вырашаны задоўта да сустрэчы са мною. Ад мяне ім патрэбна толькі матэматыка. У студэнцкім веку нячаста сустракаюцца людзі з такой жыццёвай упэўненасцю. Можа, таму яны запамінаюцца. Такой была і Алена. Вось яшчэ адзін.

Яму нават мая матэматыка ня вельмі патрэбнай была, бо і без таго ён меў добрую падрыхтоўку. Астатнія ж тым болей не было вартым ягонай увагі, і калі мяне ўдавалася звесыці студэнтаў на дыскусію аб тым, якога чалавека павінна імкнуцца сфермаваць школа і чым тут можа дапамагчы настаўнік матэматыкі, ён сачыў за гэтымі спрэчкамі з паблажлівай усымешкай ці стомленне-скептычна.

Сёньня ён — адзін з лепшых настаўнікаў гораду. Працуе ў ліцэі, які

збірае "вяршкі" з усёй вобласці. У звычайнай школе, як мне бачыцца, у яго не атрымалася б, бо там "бяздарнасць". Ліцэй — ягоная стыхія. Тут можна ціснуці і патрабаваць.

Хоча атрымаць добрую адзнаку — працяг да знямогі. І працуоць. Ня ўсе, праўда, але слабайшыя "выпадаюць у асадак". Хай ідуць назад у школу — тут ліцэй! Пратэсты бацькоў парыруюцца проста: "Вы хочаце, каб я выкладаў, як у школе?"

Тыя, хто вытрымліва, дасягаюць пэўных вышыні — перамагаюць на алімпіядах, паступаюць на прэстыжныя факультеты ў ВНУ. Настаўніка адзначаюць падзякамі і прэміямі, ён меў сорасаўскі грант. Але нешта не дae мне парадавацца посыхам колішняга свайго студэнта. І для гэтай насыцярожанасці ёсьць істотныя падставы. Бо ведаю пра атмасферу яго ўрокаў.

Маці аднаго з вучняў прагаварылася настаўніку, што наняла рэптытара. Вынікам стала звышпатрэбавальная насыць да хлопца пад маскаю таго, што "тут ліцэй". Пры добрых ведах і разуменіні — "тройкі", "Тройкі" за сэмэстар, "тройкі" за год. Але найшла каса на камень. Ад мамінай ідзе перавесыці яго ў іншую клясу хлопец катэгарычна адмовіўся. Змаганні за выніковую адзнаку дўжыліся трох гадоў. Гадавой адзнакай у выпускнікову клясце была звыклая "тройка". Усё ж на выпускным іспыце хлопец даказаў сваю годнасць: пісьмовая праца, якую

ацэнівала камісія, была бездакорнай — "пяцёрка". Пры суцэльнім шэрту ранейшых "троек" у атэстат настаўнікі, на хочучы, паставіць "чатары".

Хлопца зацічылі на прэстыжны факультэт універсітету, куды ня ўсе ліцэйскія выдатнікі змаглі паступіці.

Для настаўніка гэта падстава для гонару — вось, маўляў, выціснуў усёткі, навуць! Але, па-першае, колькі тых, хто, маючы мени цвёрды характар і менш цярпливых бацькоў, "сышло з дыстанцыі" і пакінуў ліцэй? А па-другое, ці ж гэтай мэтай — навучыць — была выкліканая настаўніцкая жорсткасць? Навошта нанялі рэптытара? Чаму не звярнуўся да мяне?" Вось і ўся разгадка: чалавек сам быў гатовы атрымоўваць грошы за дадатковую працу з хлопцам. А гэтыя грошы пайшлі другому.

Вось тутака мяжа разыходжання паміж настаўнікамі і настаўнікамі: для адных усё ж маральныя пытанніні стасунку з вучнямі на першым пляне, для других — ...

Калі мне надарылася б выбіраць — навучыць чалавека матэматыкі, пераступіўши праз нешта чалавече ў ім, ці дапамагчы яму захаваць чалавечую годнасць коштам недавучанай матэматыкі я б выбіраў другое. Прапускаю праз сіта памяці сотні былых сваіх студэнтаў — хто з іх без ваганьняў зрабіў бы гэткі ж выбар? І тых знаходжу, але ўжо ня сотні.

Ды мне ня хочацца кідаць камусы папрокі, вінаваці ці дакараваць. Расейскі камуністычны эксперымент і на мое месца ішлага выніку. Можна нават парадавацца за ўстойлівасць прыроды чалавечай, — ня ўсё і на ўсіх збэсцілі. У нейкіх недасяжных для камуністаў нетрах чалавек захаваўся, выжыў. І цяпер ачувае, абуджае, прадзіраеца пра бадыльёлі і парэшткі жудасціні эпохи.

А чунаўе і настаўнік. Абуджаеца той, хто сёняні атрымоўвае зарплату як падачку, але не ідзе з школы. Пагаджуся: большасць праства ня ведае, куды ісці. Але ёсьць і такія, хто не шукае іншага, бо ўжо знайшоў сваё. У іх будуть сваі вучні. Ня ўсе, какія яны вучні, някай маленькая частка, але яны будуть. Нехта з іх вернецца ў школу настаўнікам...

Міхась Калясняец

Падпіску на 25% таньней!

"Наша Ніва" — гэта 12 старонак інфармацыі і камэнтароў пра падзеі ў Беларусі і съвеце штотыдня, беларускі погляд на ўсё, паўнакроўная беларуская культура, не зняяваная саветчынай, жывы голос незалежнага беларускага грамадзтва. Дык падпісвацца, калі ласка! Падпісны індэкс 63125. Падпіску на "НН" прымаюць на любой пошце, у любым шапіку "Белсаюздруку".

Падпіска на месяц каштует: для менчукоў на шапік ці краму "Белсаюздруку" — 520 рублёў, звычайная на пошце ці ў "Белсаюздруку" — 672 рублі.

Беларусіст працу знайдзе заўсёды

Катэдра беларусістыкі Віленскага Педагагічнага Ўніверсітэту налета адзначыць 10-ю гадавіну свайго існаванья

Сёлета катэдра набрала чарговы курс. Студэнты — розныя людзі, рознымі шляхамі яны дазнаюцца пра магчымасць навучання ў Вільні. Па-рознаму яны бачаць і сваю будучыні з дыплёмам беларусазнаўцам. Але факт — колькасць студэнтаў з Беларусі ў Вільні з году ў год не зъмяншаецца. Мяне заўсёды дзівіла, аднак, чаго шукаюць у беларушчыне не тыя студэнты, што жывуць у Літве і часціком нават ня маюць ніякіх беларускіх каранёў. Навошта ім така беларушчына? Выкладчыца катэдры Ніна Пяткевіч сама на ведае прычыну. "Адказу трэба шукаць адно ў віленскім паветры" — кажа яна.

Сярод студэнтаў — выпускнікі віленскай беларускай школы і польскіх, расейскіх школаў Літвы. У цэлым беларусы сядзяць студэнтаў і паловы на будзе. Дык чаго яны тады шукаюць у беларушчыне? Што атрымаюць студэнты ў Вільні ад таго, што будуть ведаць мову й культуру Беларусі? Загадчыца катэдры, спін.Лілея Плыгайка, кажа:

— Кайф! Есць, вядома, шмат прыгынаў: жаданыне атрымаць дыплём пра вышэйшую адукцыю, жаданыне ведаць яшчэ адну мову, яшчэ адну культуру, увогуле, спазнаць яшчэ адну краіну. У іх перспэктыўна — далей вучыцца на магістратуры ў Менску. Па спэцыяльнасці перспэктыўныя працы ў Літве мінімальныя. Беларускі прафесійных асяродкаў тут няшмат. Яны могуць працаўваць на радыё, у газетах, нядзельных школах... А што да завочнікаў, дык у Беларусі, у якім бы стане там ні

была беларуская мова, беларусіст заўсёды знаходзіці сабе працу і знайдзе! Таму ў іх ёсьць гарантіі працаўладкавання. У нас ёсьць студэнты з Ашмяні, Воранава, Астраўца, Ліды, Баранавічаў, Пружанаў, Менску. Але з большага з памежжа. Ім зручней вучыцца ў Вільні, бліжэй. Амаль ува ўсіх іх ёсьць тут сваякі. Няма проблемы з жытлом. Для ашмянскіх — які тут сантъмэнт?.. Яны звычайна ў Вільні як свой горад. Яны тут добра адаптаваны і выдатна сябе адчуваюць. І, што дзіўна, яны тут часцей размаўляюць па-беларуску ў горадзе. І на іх ніхто не звяртае ўвагі і на дзіўца...

Наколькі вялікая цікавасць зь Беларусі да віленскай адукациі была сёлета?

— Цікавасць велізарная! — кажа Лілея Плыгайка. — Званкоў вельмі шмат! Мы толькі першы год адбіралі па конкурсі. І гэта была наша памылка. А сёлета мы дали ўсё ж магчымасць вучыцца ўсім, хто хоча. І паназіраць нацуральны «адсেў». Сёлета мы плянавалі набраць 15 чалавек, але колькі будзе ахвочых, столькі й прымем!

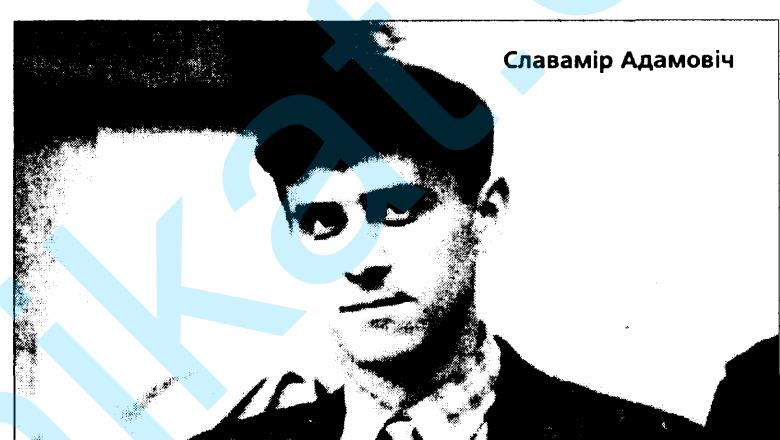
Неўзабаве Катэдра беларускай мовы, літаратуры і этнокультуры ў Вільні адзначыць сваё дзесяцігодзінніе. Віленскія беларусы з апошніх дзесяці гадоў чаго толькі не пабачылі... Дзесяці гадоў таму тут была амаль пустка, калі гаварыць аб прафесійных асяродках. А сёньня тут беларусы маю

ЖЫВАЯ ГІСТОРЫЯ

Маладая беларуская паззія
(выпуск першы)

Набор немудрагелістых паштовац "Маладая беларуская паззія" быў выдадзены ў Полацку выдаўцом "Ксэраксу беларускага" Алесям Аркушам у 1991 годзе, а рыхтаваўся да друку ён амаль у адзін час з "Ксэраксам". Пра стварэнне "Ксэраксу" ніжэй піша сам выдавец — ужо як пра жывую гісторыю. На здымках, іншы раз аматарскіх — пазытыў, які ў 90-х стануць культавымі. Адзін з іх скажа "Паззія пакінула мяне", другі — "Убей презідента". Сяржук Сокалаў-Воюш цяпер у Празе, Тацяна Сапач і Алег Мінкін — у Вільні, Славамір Адамовіч сёняня вятаеца ў Беларусь з Нью-Ёрку, дзе працаў паўгодна, Ігар Бабкоў, Анатоль Сыс і Людка Сільнова — у Менску, Але́с Аркуш — у Полацку.

Фота Алеся Козіка і Андрэя Марцынкевіча.

Спойнілася 10 гадоў з часу выдання "Ксэраксу Беларускага"

У 1997 годзе да мяне пачалі звязвятацца некаторыя бібліятэкі і асобныя людзі, каб я дапамог ім знайсці патрэбныя нумары полацкага літаратурнага альманаху "Ксэракс Беларускі". Да каго ж ім яшчэ было звязвятацца, як не да выдаўца. Самымі рэдкімі нумарамі аказаліся №1 (1990) і №3 (1992). Я нават мусіў дашаць абвестку ў "НН", маўляў, дапамажыце адшукаць выданьне, бо свае архіўныя нумары я не зъбраўся нікому ахвяраваць. На мой зварот, якія дзіўна, прыйшли лісты. Высьветлілася, што першыёднык памяталі. Выручыў Але́с Туровіч, які ў сваёй бібліятэцы знайшоў некалькі асобнікаў.

Сёлета "Ксэраксу Беларускаму" спойнілася 10 гадоў. Гэткі маленечкі юбілей праізвесі беларускай культуры найноўшай гісторыі. Сымбалічна, што першы нумар "КБ" рыхтаваўся ў Полацку, а друкаваўся ў Вільні.

Пасправуйце згадаць нешта сваё, што мела месца дзесяць гадоў таму.

І вы пабачыце, колькі падрабязнасць згубілася з вашай памяці.

Я ўсё ж пасправую ўзнавіць падрабязнасць.

На выданьне "КБ" мяне натхніла зьяўленіе ў 1989 годзе альманаху "Літаратура", рэдактарам якога быў Дубавец. Я ведаў, што непасрэдна выданьнем першыёдныка займаецца Але́с Гурков. З Але́сем я ліставаўся з 1988-га, ён раз-пораз дасылаў мне новыя незалежныя друки, якія пладзіліся тады зь начаканым імпэтом. Перамовы з Але́сем адносна выданьня полацкага літаратурнага альманаху пачаліся яшчэ ў лістападзе 1989 году. Вось вытрымка зь ліста Гуркова ад 3.12.89:

"Літаратура" №1 пад рэдакцыяй сп. Дубавца Сяргея абышлася нам паўтара рубля. Каля падрыхтуце гэткі альманах, дык пасправляем яго друкаваць. Для гэтага трэба падрыхтаваць макет на звычайных друкарскіх аркушах (для машынкі). Потым яны памяняшацца, і атрым-

ліваецца гэткая кніжачка, як у сп. Дубавца".

Гэта адносна тагачасных друкарскіх таямніцаў.

Творы для "КБ" №1 я сабраў у наваполацкіх літаратарадаў. Сяржук Сокалаў-Воюш даў міні-п'есу абсурду "Раніца распублікі". Вінцэс Мудроў з Цюменскай вобласці, дзе ён працаў на нафтавых радовішчах, прыслалі аповед "Час камара", Уладзімер Арлоў, які на пачатку 90-х з сям'ёй ужо перарабіўся ў Менск, прерадаў свой найноўшы "баявік" пра Абцэдэрскага "Совершенно секретно", або Адзін у трох іпастасях (нататкі пляўдзячнага вучня)"

— "баявік" гэты потым шмат дзе друкаваўся, свае вершы далі Валянціна Аксак і Лявон Баршчэўскі. Памятаю, як зімовым днём я заходзіў па вершы ў малапасенскую кватэрку Лявона Баршчэўскага, які тады працаў выкладчыкам замежных моваў у Наваполацкім тэхналагічным інстытуце (цифер універ-

ситет). Тэксты твораў начыста пепадрукавала Надзея Салодкая. Вокладку намалявала Рыта Цімохава,

яна ж намалявала імёны аўтараў перад тэкстамі — кампутараў тады яшчэ не было. Сёняня, каля я парыўнаў "КБ" №1 і "Літаратуру" №1, мне паддаеца, што мы не саступалі сталічнаму першыёдышу. Вядома, палачане выглядалі больш кансерватыўна, бо глобусаўскія здані началі распавядацца па Беларусі менавіта зь першай "Літаратуры", аднак, мушу зазначыць, амаль усё, што было надрукавана ў тым таинстві "Ксэраксе", вытрымала выпрабаваньне часам.

Напрыканцы ліпеня 1990 году першы асобнік "КБ" прыўнёс у Наваполацак з Менску Сяржук Сокалаў-Воюш. 30 ліпеня на чарговым паседжанні літаб'ядання "Крыніцы" я "абнародаваў" новы пэрыёднык. Трэба прызнацца, навіну сустэрні рапіні. Было шмат іншых прэтэндэнтаў на рэдактарскую паса-

ду. Але рэдактара незалежнага пэрыёдыша не прызначаюць, ім становівіца.

"КБ" №1 выйшаў тысччыным накладам і расплускожываўся зь Менску па розных "нацдэмакіх" тусоўках. У Наваполацак патрапіла на так шмат асобнікаў. Гэткім жа ціхам я падрыхтаваў другі нумар "Ксэраксу" і перадаў яго Гуркову, аднак выдаць яго ў Алея не атрымалася, таму далейшы нумары "КБ" друкаваліся ў Наваполацкай друкарні. З "КБ" №2 рэдактарам альманаху стаў Вінцэс Мудроў, які неўзабаве вярнуўся на радзіму зь сіберных цюменскіх краёў.

"Ксэракс Беларускі" стаў першым полацкім літаратурным пэрыёдышкам ХХ ст. пасля трох літаратурных полацкай філій "Маладняка". З яго й пачаўся шарг по полацкіх выдавецкіх ініцыятываў, якія потым реалізоўваліся на працягу ўсіх 90-х гадоў.

Але́с Аркуш

Каранацыя не па правілах

4 кастрычніка 1705 году ў катэдры сьвятога Яна ў Варшаве адбылася ўрачыстая каранацыя новага караля Рэчы Паспалітай Станіслава Ляшчынскага і каралевы Кацярыны з роду Апалінскіх. Гэтая падзея дала дзяржаве гаспадара, які, хоць і не зрабіўся сапраўдным уладаром краіны, але стаўся сымбалем Рэчы Паспалітай для астатніх Эўропы, прыкладам адукаванага манарха і пышнотнага бацькі французскай каралевы.

Станіслаў Ляшчынскі быў прадстаўніком відомага польскага шляхецкага роду і перспектывным маладым палітыкам. Бацька Рафал Ляшчынскі — шчыры прыхільнік Яна III Сабескага — зьяўляўся актыўным прыяўлікам новага караля Рэчы Паспалітай Аўгуста II і свае палітычныя погляды пепрадаў сыну. Ня дзіўна, што падчас Паўночнай вайны Станіслаў Ляшчынскі апынуўся сярод прыхільнікаў швэдзкага караля Карла XII. Малады і амбітны Карл пасыля перамогі над Расейскім пад Нарвай у 1700 г. перанёс ваенныя дзеянія на тэрыторыю другога свайго суперніка — сконсанскага курфюрста і караля Рэчы Паспалітай Аўгуста II. Паспяховы наступ швэдзкай арміі суправадзяў ўздымам на польскай тэрыторыі апазыцыйнага Сасу руху, да якога далучыўся і Ляшчынскі. Разам з іншымі апазыцыйнірамі ён шчыра вітаў наладжаную Карлам у 1704 г. дотранізацыю караля.

У тыя часы Станіслаў нават ня марыў пра каралеўскі пасад. Тым часам Карл XII, якому быў патрэбны ў Рэчы Паспалітай "свой кароль", не жадаў цягнуць з выбарамі. Таму ён адмовіўся падтрымаць у якасці прэтэндента на карону француза Франціска Людвіка дэ Бурбона князя Канці. За апошнім стаяла моцная Францыя, што было небясьпечна. Увагу швэдзкага караля прыцягнуў малады Станіслаў Ляшчынскі.

Ужо ў чэрвені 1704 году адбыўся элекцыйны сойм, які пад жорсткім наглідам швэдзкай арміі фармальна абраў 27-гадовага Станіслава Ляшчынскага на каралеўскі пасад.

Абранные праз сойм было толькі першым этапам працэдуры ўзыходу караля на пасад. Без афіцыйнай каранацыі новага манарха нікто не прызнаваў, і Карл вырашыў дасвесці справу да канца, аднак на гэта спатрэбілася амаль паўтара год.

Больш за ўсё непрыемнасцяў

принеслы Ляшчынскаму прыхільнікі Аўгуста II. Спачатку прымас Рэчы Паспалітай Радзяёўскі адмовіўся ўдзельнічаць у каранацыі і нават зъехаў з Варшавы, а паводле традыціі толькі ён меў права ўсклаці карону на галаву новага манарха. У абыход усіх традыцый каранацыю Станіслава Ляшчынскага зъдзейсьніў ня прымас, а львоўскі арцыбіскуп Зялінскі (адзіны, хто на гэта згадаў).

Новага караля напаткалі і праблемы з сымбаліям каралеўскай годнасці (карона, меч і скіпетр) — прыхільнікі Аўгуста II скралі іх і вывезлі за межы краіны. Паколькі наладжваць пошуку было бессенсю, Карл XII папрасіў варшаўскіх майстроў вырабіць новыя сымбалі каралеўскай улады з золата, сабранага з акупаваных польскіх земляў у якасці падаткаў. Майстры са сваёй задачай спраўліліся, і Станіслаў быў каранаваны новай каронай. Хадзілі чуткі, што адразу пасыля ўрачыстасці ў карону перараплавілі на залатыя манэты, так неабходныя швэдзкай армії.

Урачыстая каранацыя новага манарха адбылася 4 кастрычніка 1705 г., на наступны дзень пасыля падпісання Станіславам Ляшчынскім уласных *resta conventiones*, своеасаблівай дамовы карава з гра-

мадзвам Рэчы Паспалітай. І няхай традыцыі былі парушаныя (яшчэ і тым, што падзея адбывалася ня ў Кракаве, а ў Варшаве), але з гэтага моманту былы пазнанскі ваявода зрабіўся афіцыйным каралём Рэчы Паспалітай. Гэты тытул ён захаваў нават пасыля вяртання ў 1709 г. Аўгуста II.

Каранацыя Ляшчынскага, на жаль, ня вырашыла праблемаў ахопленай вайной краіны. Першымі вынікам было падпісанье ў лістападзе таго ж году цяжкой мірнай дамовы са Швэціяй, якая прадугледжвала значную залежнасць Рэчы Паспалітай ад сваёй саюзніцы. Цалкам залежачы матар'ильна ад скіпантра Карла, Станіслав Ляшчынскі так і ня здолеў адчутці сябе сапраўдным гаспадаром, а калі пасыля паразы пад Палтавай патрон зъбег, за ім накіраваўся і манарх Рэчы Паспалітай.

Прытулкам Ляшчынскага зрабілася Францыя. Тут ён выдаў сваю дачку за караля Люі XV, сюды вярнуўся пасыля чарговай няўдалай злекцыі ў Рэчы Паспалітай у 1734 г., тут займаўся філізофіяй і тутака памер у веку 88 гадоў ува ўласний сядзібі ў Нансы (Лятынгтаг) — каранаваны выгнаннік, якога не зразумелі на Радзіме.

Наталя Арлова

Жанчына са зброяй у руках

Першая ў гісторыі жанчына, абраная ў брытанскі парламент (у 1918 г.), мела незвычайнай для брытанскіх імя — Канстанцыя Маркевіч. Папрысутніца на першым паседжанні Палаты грамадаў яна, на жаль, ня здолела, бо сядзела ў турме як ірляндзкая тэрарыстка.

Канстанцыя Маркевіч нарадзілася ў Лісайдзі пад Слайга на паўночным захадзе Зялёнае выспы ў 1876 г. у сям'і ірляндзкага арыстакратата Генры Гор-Бута. Свае дзіцячыя і юнацкія гады яна правяла ў арыстакратычным сівеце Лёндану пры двары каралевы Вікторыі Сівецкай жыцьцё падалося дзячынне сумным і нецікавым, і яна бяз жалю пакінула яго, зъехаўшы ў 1897 г. у Парыж вучыцца ў мастакскай школе. У французскай сталіцы Канстанцыя пазнаёмілася з шляхціцам Казімірам Дунін-Маркевічам, ураджэнцам беларуска-ўкраінскага памежжа. Маладыя людзі ў хуткім часе пабраліся шлюбам, а пасыля скан-

брэтанскім урадам акцызаў на алькагольныя напоі, што значна зьніжала іхнюю прыбылкі. Падчас агульнаірландзкага страйку 1913 г. яна на ўласныя сродкі арганізавала сталоўку для сем'яў страйкоўцаў.

У красавіку 1916 г. у Дубліне выбухнула антыангельская паўстанне. У першы Велікодны панядзе-лак паўстанцы захапілі ў Дубліне вакзал, пошту, тэлеграф. Яны патрабавалі незалежнасці Ірляндыі. Канстанцыя Маркевіч са зброяй у руках кіравала аддзелам у 120 чалавек, які вёў іяроўнае змаганьне з брытанскімі войскамі на вуліцах места. Напрыканцы Велікодна гаўтадыя, калі большасць кіраўнікоў паўстання былі арыштаваныя, гра-

каляндар

1 кастрычніка 1950 г. выйшаў у свет першы нумар міжрэспубліканскай газеты "Калгасная праўда". Яна была створаная на аснове газеты для сялянін "Савецкі селянін". У першым нумары "Калгасной праўды" была надрукаваная віншавальная тэлеграма І. Сталіна старшыні Камуністычнай партыі Кітаю Мао Цзэдуну з нагоды гадавіны заснаваныя КНР, а таксама прывітаныні новаму пэрыядику ад калегаў са "Звязды", "Савецкай Беларусі", "Сталінскай мадзізі". "Калгасной праўды" зараз не існуе, ёсьць "беларусская ніва". От і разбіярыся, каторая ніва "беларуская", а каторая "наша".

2 кастрычніка 1925 г. у Менску з-за мяжы, пэўна з самога Дэтройту, прыбылі навюткі аўтобусы "Форд". Неўзабаве іх пусцілі на міжгародні пасажырскі пера-возкі.

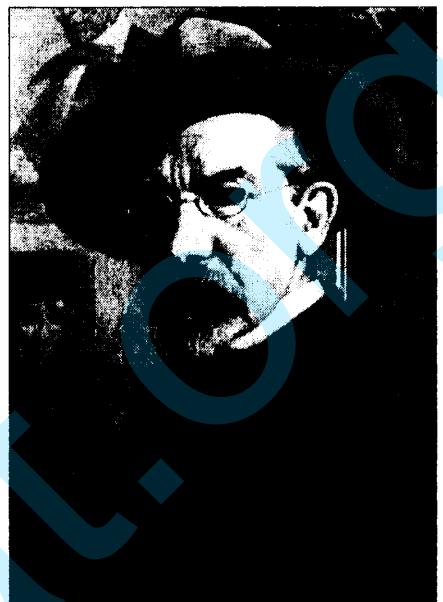
4 кастрычніка 1950 г. рас-пачаліся гульні на Кубак СССР па футболе. У гэты дзень менскія тарпедаўцы прыгралі рыскай "Даўгаве" з лікам 2:3. Праз дзень, 6 кастрычніка, за аўтамабілебудаўнікоў адпомыслілі армейцы з Акруговага Дому афіцэрства. Яны закацілі дзесяць "банак" "Працоўным рэзэрвам" з Чарджоў (Туркмэнія), пратысцішы ў саю з браму толькі адзін мяч. Хто футбольам не цікавіўся, той глядзеў у Тэатры опэры і балету пастаноўку "Чырвоны мак", якую давалі з кастрычніка. Да футбольнага матчу Польшча-Беларусь заставалася 50 год і адзін дзень.

7 кастрычніка 1925 г. у памяш-каныні Віленскай праваслаўнай духоўнай сэмінарыі паліція зрабіла ператрус. Знайшлі багата ды-наміту і выхувовых прыладаў.

8 кастрычніка 1500 г. Аляксандар Казіміравіч падчас наведаньня Браслава надаў яму Майдэ-борскія права — самакіраваныне, праве меці незалежны гарадзік суд, падатковыя палёткі, ільготы ў рамес-най дзеянасці, вызваленіне ад вайсковой павіннасці, магчы-масць стварэння магістрату. Гарадзкая вольнасць падштурхнула развіціе места. Паводле інвэнтару ад 1554 г. у Браславе быў тысяча жыхароў, 5 вуліц, 110 дамоў, касцёл, кляштар, праваслаўная царква, боль-ніца і 40 корчмаў. У 1792 г. Браславу паводле прывілея караля Станіслава Аўгуста быў дараваны герб — "Вока прадбачанай": у блакітным полі залатое сонца, на якім блакітны трохкутнік з чалавечым вокам.

8 кастрычніка 1925 г. Народны камісарыят сацыяльнага забесь-пячэння Беларусі прыняў ра-

шынне выдзеліць мастаку Юда-лю Пэну пэрсанальну пэнсію ў памеры 25 рублёў "за дасягненны ў галіне мастацтва і 35-гадовую плённую працу". Кніга

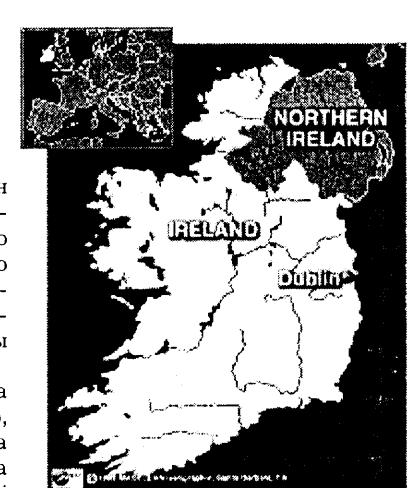
Юдаль Пэн. Аўтапартрэт.

"Сымон-музыка" Якуба Коласа каштавала ў 1925 г. 2 рублі, "Кароткі нарыс гісторыі Беларусі" Ісевалада Ігнатоўскага — 80 капеек. Праз 12 гадоў старэнкі Юдаль Пэн, першы настаўнік Марка Шагала, будзе забыты пянямі люмпэнамі на бруках ста-рога Віцебску.

Каля 1000 г. у Ізяславе памерла палацкая князёўна Рагнеда, у манастыре Анастасія. У 1866 г., капа-ючи бульбу ўва ўрочышчы Міколы пад Заслаўем, сяляне знайшли ў зямлі лёх, а ў ім труну, абабітую чырвонай матэрый. У труне ляжаў жаночы шкілет. Згодна з тагачаснымі трады-цыямі склеп адразу быў закапаны. Знаходка дала мажлівасць мерка-ваць, што там пахаваная князёўна Рагнеда.

Каля 1550 г. у маёнтку Пянчын Наваградзкага ваяводства нарадзіўся Андрэй Рымшы. З 1572 г. Рымша служыў у польнага гетмана Вялікага Княства Літоўскага Крыштафа Радзівіла (Перуна), уздельнічаў у аблозе Пскова войскамі Сіцяпана Батуры. Свае ўражаны ў пазме "Дзесяцігадовая аповесьць пра ваянныя справы Крыштафа Радзівіла", выдадзенай у Вільні ў 1585 г. на польскай мове. Праз некаторы час Андрэй Рымшы напісаў па-беларуску тры паэнгірыкі — "эпіграмы", прысьвечаныя дзяр-жайным дзеякам Вялікага Княства Я. Валовічу, Л. Сапегу, Ф. Тышкевічу. Панэгірыкі былі выдадзены ў Вілен-скай друкарні братоў Мамонічаў.

Алег Гардзіенка

звой Ірляндзкая Вольная Дзяржава. Канстанцыя Маркевіч заняла пасаду міністра працы ў ценявым кабі-надзе Дэ Валера.

Яна памерла ў Дубліне ад апэнды-циту ў 1926 годзе. Незадоўга перад смерцю да яе вярнуўся муж, што пакінуў яе на пачатку стагодзьдзя, не пагадзіўшыся з яйным "захап-леннем палітыкай".

Алесь Хацкевіч

Колькі каштуе бульба ў Канадзе

Беларуская піяністка Тацьцяна Вайтавіч здабыла першую ўзнагароду на Міжнародным конкурсে ў Таронта

Юлія Андрэева

Конкурс у Таронта – ці, паводле ягоны афіцыйнай назвы, *II Artist International Music Competition* – яшчэ вельмі малады і таму ня надта прэстыжны, аднак выграць яго надзвычай цяжка. Хады б таму, што ад Таронта да Нью-Ёрку ці чынага – крыху больш за гадзіну лёту, а амэрыканцы – заўсяць як канкурсанты, добра падрыхтаваны і заўжды гатовыя змагацца да пераможнага канца. Тым больш, што ляўрэату першай прэміі абязцалі неблагую ўзнагароду – 8000 далираў. Зрэшты, і Канада – не апошняя краіна ў сувесце піяністкі. Менавіта ў Таронта нарадзіўся і памёр Глен Гульд – сусветна славуты піяніст, культаўная фігура для прыхільнікаў нетрадыцыйнага падыходу ў выкананні музычнай клясыкі. А Каралеўская кансерваторыя Таронта (*The Royal Conservatory of Music of Toronto*), дзе ён калісці вучыўся, амаль афіцыйна носіць імя Глена Гульда.

Цяпер гэтую вучэльню абжываючыя менчукі. «Першай ластаўкай» была колішняя выкладчыца Беларускай акаадэміі музыкі Наталья Цёмкіна, цяпер вельмі аўтарытэтны ў Паўночнай Амэрыцы фартэпіяны падагог.

Наступнай стала Тацьцяна Вайтавіч. Зрэшты, яна цяпер зусім і не Вайтавіч, а Tatiana V. Camilleri, бо ўвесну выйшла за маладога канадца – сына малыхіскіх імігрантаў. Толькі не падумайце, што яна спачатку выйшла замуж, а ўжо потым пераехала на сталае жыхарства ў Канаду. Усё здарылася зусім наадварот: спачатку быў паўтара году самотных блуканьняў у чужой краіне, а ўжо потым – сустрача з чалавекам, што стаўся ёй каханым.

Як жа здарылася, што Тацьцяна трапіла ў Канаду? Сарамлівая і нясьмелая дзяўчына з інтэлігентнай сям'і, моцна прывязаная да бацькоў (яны – вядомыя ў Менску лекары), да сваіх шляхецкіх каранёў, да прывычнага асяроддзя... Хутчэй за ўсё, яна ніколі і нікуды не паехала, калі б у Менску ёнайша жыцьцё складалася як мае быць. Але – як і многія іншыя музыкі – яна жыла на ў Менску, а ў Мінску (у пазамінультым нумары Ірына Дубянецкая надзвычай трапіла акрэсліла істотную розынку паміж гэтымі думамі паселішчамі) і нават не дамысьлювалася, што Менск існуе дзесьці побач, што да яго – літаральна адзін крок. Скончышыўшы ў 1991 годзе Музычны Ліцэй (цяпер – каледж) пры Беларускай Акаадэміі музыкі, яна нібыта паводле інэрціі (ці паводле сапраўднай мары?) паехала паступаць у Москву. Не атрымалася.

Тым болей, што стаўца Беларусі супстрала яе няяветла. Работы для не было; адзінае, што знайшлося – гэта чвэрць стаўкі ў якасці выкладчыка фартэпіяна ў Акаадэміі мастацтваў. Акурат у той год на тэатральным факультэце распачаўся эксперымент па падрыхтоўцы актораў музычнай камэдыі. Паводле распрацаванага вучэнага пляну студэнты мусілі крыху вучыцца на фартэпія-

на; аднак наўрад ці хто-небудзь з будучых субрэтак зь вялікім захапленнем выконваў Баха і Модэрта. Невядома, ці маглі яны ўвогуле чытаць ноты. Тацьцяна ня скардзілася, але было відавочна, што праца ў Акаадэміі для яе – цяжкі і непрыемны абавязак.

Адзінай аддухай была пагадзінная праца акампанітара ў Дзяржаўным камэральным хоры, якім кіраваў цудоўны музык – Irap Maichoхой. (Сёлета ўлетку ён зъехаў дамоў, у Санкт-Пецярбург, а лёс ягонага калектыву аж дагэтуль вісіць у паветры.) Але ў тут Тацьцяну чакалі расчараванні. Кожны раз, калі хор ехаў за мяжу, яна заставалася дома. Канцэрты, што адбываліся ў сталічнай Філармоніі, таксама праходзілі бязь ейнага ўзделу. Затое падчас гастроўных паездак па Беларусі імгненнем высыплялася, што без акампанэмэнту Тані Вайтавіч хор сипяваць папросту ня можа, і яна мусіць выпраўляцца ў турніз нават хворая. Нягледзячы на гэта, ёй частва – і, мабыць, небеспадстаўна – здавалася, што ёю пагарджаюць. Скончылася тым, што на яе месца ўзялі кагосці іншага.

І тады Тацьцяна пачала пісаць лісты на ўсе кансерваторыі сувету (за вынікамі расейскіх і ўкраінскіх) з просьбай прыняць яе на пасыльныя падрыхтоўцы. Адзіны стаўночы адказ прыйшоў з Таронта. Вядома, у тамтэйшай кансерваторыї

прайсцы ў «сваю» клясу, трэба ўзяць у канцэрка спіцыяльную электронную картку (з дапамогай якой адчыняюцца дзвіверы) і мяккія капці. Працягласць самастойных заняткаў дакладна фіксуецца, прычым канцэрк мае права сачыць за вами праз вочку ў дзвівярах (зусім як у турме!) – і ці не займаецца вы нейкай пабочнаю спраўю. Чым даўжэй вы седзіце за фартэпіяна, тым болей зарабляеца балаў, у выпадку вашага махлястра балы касуоца. Агулам жычы, набраныя ачкі служаць меркаваю вашай студэнцкай актыўнасці. Калі вы паўдзельнічалі ў бясплатным канцэрце, наведалі сэмінар ці своечасовы здлі залік, на ваш рахунак гарантавана заплацьшця адпаведную колькасць балаў. У канцы сэмінару іх падсумуваюць і вынесуць вэрдыкт, колькі грошай вам належыць плацьцю у наступным месяцы. Альбо, калі вы будзеце вучыцца гэтак жа старанна, як Тані Вайтавіч, вас цалкам вызываюць ад платы.

Сёлета ў траўні Тацьцяна скончыла двухгадовы курс пасыльшплемнага наўчання – як заўжды, «на выдатна». У верасні яна здабыла абсалютную перамогу на конкурсе, а разам з тым – безыпілі прапанаваў працы ў лепшых вучэльнях і канцэртных установах правінцыі Антарыё. Разам з мужам яны купілі цудоўны дом... «Калі ты прыедзеш у госьці?» – пытается я – «Ніколі». Разумею... Яна дасканала ўсьведамляе, што «родны Мінск» ізноў не паверніць у ейныя талент і будзе распітваць, колькі зарабляе муж і колькі каштуе ў Канадзе мяса і бульба. Але, акрамя Мінску, ёсьць ішчэ і Менск, які шчырэ, у чые самападыходнікі, дзе стаць цудоўны раяль (лепшы, чым ся ў нас у філарманічнай залі!), а ў вакно зазіраюць вавёркі. Каб

Але ўсё роўна – чужына!

Адзінам сущэшнам былі музыка. Раніцай, на занятках у прафесара Барыса Лысенкі – колішняга ляўрэата конкурсу імя Чайкоўскага, які 20 год таму зъехаў у Канаду і з гэтага часу назаўжды зынік са старонак савецкіх музычных дадзеніяў. (Сёлета ўлетку ён зъехаў дамоў, у Санкт-Пецярбург, а лёс ягонага калектыву аж дагэтуль вісіць у паветры.) Але ў тут Тацьцяну чакалі расчараванні. Кожны раз, калі хор ехаў за мяжу, яна заставалася дома. Канцэрты, што адбываліся ў сталічнай Філармоніі, таксама праходзілі бязь ейнага ўзделу. Затое падчас гастроўных паездак па Беларусі імгненнем высыплялася, што без акампанэмэнту Тані Вайтавіч хор сипяваць папросту ня можа, і яна мусіць выпраўляцца ў турніз нават хворая. Нягледзячы на гэта, ёй частва – і, мабыць, небеспадстаўна – здавалася, што ёю пагарджаюць. Скончылася тым, што на яе месца ўзялі кагосці іншага.

Ну, пасыля што засталося, то й пачалося. З добрымі песьнямі прыехаў гурт «Гроши» з Барысава, але пераважна з расейскамоўнымі. Адным зь лідэрў сцэны застаецца «Акура Свабоднага Маастацтва», што і на гэты раз прэзентавала мадэрновы й завадны фольк-рок – ні пад кога, як пад іх, не весялілася, думала, што са спадніцы высылізну.

Ня змог толкам выступіць з-за праблемы з гукам гурт «Безъ Білета». Аднак пасыля выканання гуртом песьні «Мая краіна Беларусь» заля проста скакала ад шчасця. Ня вельмі ўразілі мянэ «Long Play» і пераможцы апошняго «Басовішча» «Postscriptum» – занадта ўжо ў іх ува ўсіх музыка дзяячоўчая стала. Не кажу ўжо пра «Зыніч» – злыя язычнікі... Сапраўдныя язычнікі павінен быць добрымі і радавацца сонейку. Мабыць, больш ніяма пра што і казаць.

Адэлька

Немадэрновы фольк

Прэзентацыя гуртом «Ліцьвіны» свайго новага альбому «Ой, у лузэ, лузэ» ў Тэатры Юнага Гледача прайшла з аншлягам

У першым адзіннечыні канцэрту «Ліцьвіны» выканалі практычна ўсе кампазыцыі з новай праграмы, многія зь якіх залі сустрэкала авацыйні. Атмасфера адзінства музыкі і залі захавалася ў пасыля антракту, калі выконваліся пераважна песьні з папярэдняга альбому. За шмат ужо гадоў сваёй творчасці яны не звямыліся – гэта ўсё той жа фальклёр з імкненнем быць і кампазыцыйна, і інструментальнай як найбліжэй да першакрыніц.

Трохі нават дзіўна, што падобная музыка карыстаецца настолькі вільна і ў той жа час аўтэнтычна аранжуюць і рэпэртэнтуюць такія гурты, як «Троіца», «Крыўі», «Безъ Білета».

Мабыць, галоўная каштоўнасць такай музыкі – ліцьвінскі дух.

Гледачы прыйшлі на прэзентацыю наспৰак таму, што альбом насыщэні зусім на новы – прома-длік распавяліся ў менскіх радыёстанцыях яшчэ 2 гады таму, аднак гэта зусім не паспрыяла яго ратацыі, бо выж ведаеце: «музыка гэтая нефарматная, ставіць мы яе на будзэм». Таму альбом успрымаўся як навіна і выклікаў у слухачоў прыемны энтузізм.

Андрус Белавокі

Дзеці граюць Шапэна

Канцэрты Польскага інстытуту – гэта зайды падзея. І на толькі тады, калі палікі прывозяць да нас лепшых сваіх выкананіць да бацькоў (яны – вядомыя ў Менску лекары), да сваіх шляхецкіх каранёў, да прывычнага асяроддзя... Хутчэй за ўсё, яна ніколі і нікуды не паехала, калі б у Менску ёнайша жыцьцё складалася як мае быць. Але – як і многія іншыя музыкі – яна жыла на ў Менску, а ў Мінску (у пазамінультым нумары Ірына Дубянецкая надзвычай трапіла акрэсліла істотную розынку паміж гэтымі думамі паселішчамі) і нават не дамысьлювалася, што Менск існуе дзесьці побач, што да яго – літаральна адзін крок. Скончышыўшы ў 1991 годзе Музычны Ліцэй (цяпер – каледж) пры Беларускай Акаадэміі музыкі, яна нібыта паводле інэрціі (ці паводле сапраўднай мары?) паехала паступаць у Москву. Не атрымалася.

Цяпер сянаціўніцы посыпех на летнім фестывалі ў Швейцарыі. 27 верасні ў Доме дружбы адбўся канцэрт «Дзеци Беларусі граюць Шапэна», які, паводле задумы ягонаў, арганізатараў, меў нейкае сымбалічнае дачыненіне да міжнароднага шапэнаўскага конкурсу, што адкрываеца 4 кастрычніка ў Варшаве. (Сёлета ў ім удзельнічала ў беларускіх піяністах – мянчук Юры Бліноў і Дар'я Фадзееўа, што жыве цяпер у Парыжы.) Спаквала склалася ўражанне, што прыхавану мэтай арганізатораў было паказаць нам шапэнаўскія ліўрэтаў 2005 і 2010 г. і гэта ім удалося. Сярод 4 піяністкаў, што ўдзельнічала ў канцэрце, прынамсі двое – адзіннечыці гадавы Алег Бабровіч

Цімур Шчарбакоў – людзі выключна таленавітыя. Асобліва ўразіў мянэ А. Собаль – вучань выдатнай выкладчыкі, прафесара Акаадэміі музыкі Людмілы Шаламенцавай. Сярод яе гадаванцай – Андрэй Паначаўчы, Юры Бліноў і Дар'я Фадзееўа.

Вельмі сымпатична выступілі таксама й дзіве дзяўчынкі-піяністкі – дзесяціцягдовая Ганна Юха і пятнадцяціцягдовая Вольга Сцяжко. Прыемную разнастайнасць прынёс выступ чатырохнечыцігдового скрыпача Алега Яцыны – мо найславутейшага зь беларускіх вундрэкріндаў, які два гады тому здабыў першую ўзнагароду ў Парыжы на конкурсе імя славутага амэрыканскага скрыпача Е. Мэнхуіна.

«Нашаніцам» прыменна адзіннечыці, што ў ролі прад'юскрі і канфэрэнсанцы выступала наша сталяя аўтарка, кампазытарка і журналістка Юлія Андрэева.

Алег Бабровіч

Чаго ня купіш

Людміла Рублеўская

У старой Беларусі рынкавая плошча раздзяляла касцёл, царкву і сінагогу і адначасна абыядноўвала іх. На кірмаш прыходзілі ўсе. Рынак — сэрца гораду, якое гоніць залатую кроў па артэрыях вуліц і завулку, забясьпечвае сувезія прыток з прадмесцяй і далёкіх краінаў. Месца абмену таварамі і інфармацыяй. Навіны з усяго свету збіраюцца тут, на рынке.

Але часта рынок мяняў сваё аблічча. Захопнікі ператваралі яго ў месца публічных экзекуцыяў. Інквізыторы палілі ведзьмакоў і крамолыўкі кнігі. Падчас эпідэмій туды ссыцвалі трупы і яшчэ жывых хворых, раскладаючы абапал вогнішчы з лекавых зёлак. На рыну збиралі даверлівы люд прамоўцы розных перакананьняў... И замест коней ды яблыкаў купляліся і прадаваліся жыцьцё і съмерць, целы і душы.

Як у сэрцы адначасова пераганяеца і атручаная вэнозная, і съvezжая артэрыальная кроў, так і на рыну сустракаецца шчодрасць і скваленасць, багацце і галечка, безабароннасць і бязылітаснасць. Нідзе, мабыць, няма такай цяжкой аўры, як на вялікім рыну.

На месцы сёньняшніх Камароўкі ў Менску некалі прасыціраўся балоцісты Камароўскі выган. Менавіта там у 1910 годзе меўся адбыцца першы на тутэйшай зямельцы палёт на аэраплане. Відовішча прыщыгнула шматлікіх гледачоў, білеты раскупілі. Але калі аэраплан быў гатовы ўзьляцець, на лётнае поле выбегла бабулька з кадзілам і пачала хрысьціць "нічыстую сілу". Натоўнікнуўся за ёю — адны на бабку, другі на "анцыхрыста". Дваіх экзарыцтава забіла прапэлерам. Пабожнасць перамагла: машыну спароджаную чалавечай гардынай, пала-малі, а кіроўцу-гастралёру зблілі да паусьмерці. А я лётай, раз Бог крываў язевіць тысяч.

Павезлі нас на экспкурсію ў Ясную Палінку да магілы Льва Талстога. Ехачь далёка, і нашы дзяўчата час ад часу спынялі аўтобус, каб зьбегаць у краму. А ў крамах, акрамя гарэлкі, "чарніла", камсы і салінкі, нічога няма. Дзяўчата злуоцца, а нам, хлопцам, весела — ёсьць што выпіць і чым закусіць. Прыйехалі да маёнтку Талстога, а там жанчыны стаяць з поўнымі вёдрямі яблыкаў. Панакуплялі мы ясналянскіх яблыкаў поўны аўтобус. І, агледзеўши маёнтак Талстога і схадзіўши да яго магілы (у яловым лесе чорныя груд зямлі бяз крыжа), мы позна вечарам вярталіся назад, елі яблыкі і недагрызкамі абсыпалі расейскую дарогу.

У Маскве Людміла прыстала да мене: "Давай сходзім на "Сёмае неба" (рэстаран у Астанкінскай вежы). Ацаніўши свае фінансавыя магчымасці, я згадзіўся пачастаўваць нявесту на "Сёмым небе". Прыйехалі ў Астанкіна. Паглядзеў я на пяцьсотметровы "шпрыц" і сказаў: "Не палезу. Вежа паваліцца..." Вежа пакуль што не павалілася, а толькі згарэла...

У час падпіснай кампаніі дэпутат Яўген Цумараў расстараўся для "Нашага слова" машыну з гукаўз-маціяльнікам. Ад рэдакцыі адправілі мене з Алесем Карлюкевічам. Мы набралі з сабой газэт, кніжак і пас-

А як мажеші грамы...

Віктар Шніп

Як недзе ўсе дарогі вядуць да Храма, так у маіх Пугачах — да магазіна. І я, будучы хлапчуком, з сябрамі збіраў пустыня пляшкі, каб купіць кукурузных плачак. Падросшы, куплялі цыгарэты (казалі, што бацьку) і, скаваўшыся ў кусты, адразу скурвалі пачак. Курылі аж да нудоты, але ня кідалі — калі кінеш, залячаць у малакасоны, якія ня могуць нават цыгарэту скурыць. У гадоў пятнаццаць мой аднакляснік Сашка ўжо мог купіць пляшку "чарніла". Магазінічніцы было ўсё роўна, каму прадаваць, галоўна, каб тavar не застойваўся. "Чарніла" не застойвалася, як не застойваеца і цяпер. І съпляшаецца большасць маіх вяскоўцаў да магазіна, як хтосьці недзе — да Храма.

Накупляўшы чарніла, Галін Сашка пару дзён не хадзіў на працу — піў. На свой кароўнік пайшоў яшчэ не праспаным. І так ужо атрымалася, што ўключочкі ён там нейкі матор, а ён вазьмі дыў згары. А перад гэтым некалькі дзён падрад загадчыца кароўніка кричала Сашку: "Спалиш мне матор, у турму пасаджу!" І пайшоў Сашка з кароўніка дахаты. Па дарозе купіў пляшку чарніла, выпіў і дома павесіўся ў хляве.

У лягезах крамы няма. А ў той час наагул не было ні электрычнасці, ні праваднога радыё. І неяк узяў мене дзядзька Віця зьезьдзіць у Ярошэвічы купіць у "жалезнім" магазіне дзверцы для печкі. Прыхадлі. Дзядзька пайшоў купляць, а я застаўся пільнаваць каня. Сяджу на возе, разглядаю вуліцу. І раптам над сабой чую: "Московское время — двенадцать часов!" — і зіграла

музыка. І саскочыў я з воза, і пабег да дзядзькі ў магазін. Дзядзька перапалахояўся: "Што здарылася?!" "Слуп гаворыц!" — адказаў я. У магазіне ўсе засымяліся, а дзядзька мне растлумачыў, што на слупе прымацавана радыё.

Каб мне купіць перад школай што-небудзь цёплае на плечы, мама ўзяла мене ў Ракаў на базар. Ходзім, разглядаем, прыцікваемся. І раптам мажны дзядзька з рыхым тоўстым хлапчукоўкім кідаецца да мамы: "Ніна! Чуци пазнаў цябе! Здарова!" Мама прывіталася, пачала распітваць пра жыцьцё-быцьцё. "Усё нармальна! Як бачыш, і я жаніўся. Трэ было табе выходзіць за мене. Гадавалі б вось такога сына..." — і дзядзька паказаў на свайго рыжага хлопца. Мама пахвалілася, што ў яе двое дзяцей. А я скаваўся за маму і, падумаўши пра тое, што я мог быць гэткім тоўстым і рыхым, паказаў хлопчу язык.

Раней кожнае лета ў ліпені бацькі, назыбіраўшы пару мяшкоў агроству, ездзілі ў Гарадок здаваць яго. Гэтага дня я чакаў, як вялікага съвята, бо мог папрасіць, каб яны там мне купілі якую-небудзь книжку.

Так у мене звязліся "Палескія рабінзоны", "Мы з Санькам у тыле ворага" і "Беларуская народная казкі". І аднаго лета нарэшце бацька ўзяў і мене ў Гарадок. Ездзім, і я ад радасці рот не закрываю, лапачу, як заведзены, а тут насустрач ідзе дзядзька і пытаецца: "Толя, куды гэта ты хлапца вязеш?" "У Гарадок да жыда!" — адказаў бацька і стаў паганяць каня. І я ўжо ўсю дарогу сядзеў моўчкі і думаў пра жыда.

Пасыль заняткаў у Літіністуце я пайшоў з палікам Анджеем у магазін

купіць лімпачак. Прадаўшчыца была маладая і прыгожая. І мы вырашылі зь ёй пазнаміцца. Анджеі прадстаўвіся вугорцам, а я чэхам. Гаварылі добра, нават правялі дзяўчыну на электрычку ў Мыцішчы. Назаўтра, нічога не сказаўши Анджею, я пайшоў зноў па лімпачкі і распісаў значамай прадаўшчыцы, хто мы такія. І дзяўчына стала сумна...

Павезлі нас на экспкурсію ў Ясную Палінку да магілы Льва Талстога. Ехачь далёка, і нашы дзяўчата час ад часу спынялі аўтобус, каб зьбегаць у краму. А ў крамах, акрамя гарэлкі, "чарніла", камсы і салінкі, нічога няма. Дзяўчата злуоцца, а нам, хлопцам, весела — ёсьць што выпіць і чым закусіць. Прыйехалі да маёнтку Талстога, а там жанчыны стаяць з поўнымі вёдрямі яблыкаў. Панакуплялі мы ясналянскіх яблыкаў поўны аўтобус. І, агледзеўши маёнтак Талстога і схадзіўши да яго магілы (у яловым лесе чорныя груд зямлі бяз крыжа), мы позна вечарам вярталіся назад, елі яблыкі і недагрызкамі абсыпалі расейскую дарогу.

У час падпіснай кампаніі дэпутат Яўген Цумараў расстараўся для "Нашага слова" машыну з гукаўз-маціяльнікам. Ад рэдакцыі адправілі мене з Алесем Карлюкевічам. Мы набралі з сабой газэт, кніжак і пас-

халі да ўнівермагу "Беларусь". Але сінія гандлява і рабіў падпіску на "Наша слова", а я сядзеў у "будцы" і агітаваў. Сабралася народу. І раптам прыйшоў міліцыянт з універмагу і закрычаў: "Разайдзіць! Не паложана!" Мы паказалі яму свае дакументы і паперы на "будку", а міліцыянт усё роўна сказаў: "Не паложана!" Народ пачаў нас абараніць. Міліцыянт крыху супакоўшыся і прапанаваў па-доброму ехаць у іншое месца. На той час наклад "Нашага слова" сягаў за дзевяць тысяч.

Пазванілі ў кватэру. Адчыняю дзвірь. Перада мной жанчына з трохлітровымі слоікам. "Купіце съежжага меду! Нядорага. Уесь прадалі на Камароўкі, а гэта засталося...", дае лыжку пакаштаваць. Здаецца, нармальны мёд. "Колькі просіце?" — "П'яць..." — "Дорага..." — "Ну, тады чатыры..." Падышла жонка на галасы: "Што тут такое?" "Мёд купляю..." — адказаў я. "За тры з паловай..." — дабавіла прадаўшчыца. "Бяром..." — радасна сказаў я. "Пачакай, я скаджу да суседзяў. Ніхайні паглядзіць на мёд", — прапанавала жонка і пайшла. Пакуль яна вярнулася, я зрабіў пакупку. Занёс мёд на кухню і стаў пераліваць яго ў паўлітровыя слоікі, каб тое-сёе завезыць маме і даць цечкы. Не цячэ. А жонка съвятаеца: "Дык гэта ж цучуў за суседамі!"

Зайшоў сусед-бізнесмен зь міліцыйскай дубінкай і кажа: "Я толькі што сварыўся з міліцыянтамі. Пабі мяне дубінай, а я скаджу, здыму пабоі і скажу, што мяне міліцыянты білі. Мы з іх зьядзяром добрую капейчыну!" Я адмовіўся, а сусед сказаў: "Ну, гэтыя пісьменыкі! Ня могуць нікому ў морду заехаць!" — і пайшоў.

Гандаль — занятак чалавека. Природа не гандлюе. Яна толькі мяняе жыцьцё на жыцьцё. Бог стварыў ўсё непаўторным, незаменным... Але сам быў ацэнены і прададзены...

У нашым жыцьці ўсё менш таго,

што ня можа быць куплена. Ці можа

ня быць куплена. І яно робіцца для

большасці ўсё менш патрэбным.

Багналор

Трэці Марш Свабоды, не пасьпей-шы пачаца, ужо стаў выразыкам наеадзінства апазыцы. Калі народ сабраўся перад Акадэміяй Навук, пачулася прапановы "ня ісці на балота". Аднак прыхільнікі грамадзкага непадпарадковання аказа-ліся ў меншасці. Асноўная маса прысутных не была гатовая да сутычак з міліцыянтамі ані фізычна, ані маральна.

Частка моладзі а палове на першую сабралася дэмантранты ўнасьці піса піва, ахарктарызаўшыя рашэнне ісці на дазволеное ўладамі месца як "гандышча". Калі калёна дэмантрантаў стала ўжо рухацца ў бок скрыжавання пр. Скарыны з вул. Сурганава, нейкі дзядок на ходніку кричаў: "Ну і ѹдзіце на сваё сабачае балота! На-перед!"

Трохі зদзвілі міліцыянты. "Калі вы на мітынг, дык калі ласка, але ён – вунь там, на тым баку праспэкту", – гэта двое ахоўнікі парадку дапа-магаюць зарыентавацца хлапцамі, які азарэцца калі кінатэатру "Кастрычнік". Той дзякую і кажа, што ча-кае сваю дзяўчыну.

У мэтро народу, як у гадзіну пік працоўнага дня. "Зараз усе выйдзіце на Камароўку, будзе свабодні", – перагароваюцца моладыя кабеты з дзецымі-дашаклятамі. На "Якуба Коласа" чамусыці на Камароўку нікто не сипяшаецца. Уесь цягнік вываливае з-пад зямлі толькі на "Акадэмія Навук". Цягнік ідзе на Багналор...

Наперадзе калёны, як заўсёды, – вечна малады дэпутат Шчукін. Сыцігі постсавецкіх краінаў і рэспублік колішній Югаславі Радыкалы з БЛС, адзін выгляд якіх нахі-нле надзеі, што "балотам" справа не абыдзеца. Калі галава калёны заходзіць на Багналор, хвост усё яшчэ калі ўніверсаму "Рыга". Людзей дзесь на траціну меней, чымся на Маршы Свабоды-1...

ЧЫКІ-ЧЫКІН

З 1 кастрычніка зачыніліся 19 праграмаў БТ. Сярод іх "Сёння з вами", "Акаляда", "Аўта-парк", "Абібок" ды ўсё трапеніцкія "гучныя новыя праекты". "Акаляда" – адзінай з праграмаў, што спэцыялізавалася на беларускім року ды іншай сучаснай музыцы, "Абібок" распавядаў пра культурнае жыццё, а "Аўта-парк" увогуле паводле "карцінкі" быў самай сучаснай праграмай у нашым этры.

На замену пойдуць 19 новых праграмаў, адабранных з 105 заявак. Галоўным патрабаваннем камісіі на чале з намеснікам старшыні ЦРРыбаковым да заявак на новыя праграмы быў падрабязны каштарыс усіх выдацтваў на вытворчасць. "ФІТ" свае праграмы, хай са зменамі ды стратамі, адстой. Замест "Абібока" пойдзе "Вечоры экспрэс" (будзе толькі пра музыку), "Крымінальная хроніка" ператвараецца ў гэткае ж "Дасце", а "Аўта-парк" у парэзаным выглядзе (да 5 хвілін) будзе вы-ходзіць у рамках "Добрай раніцы, Беларусь!" (дарэчы, гэтай праграмы ў кастрычніку на будзе — з тэхнічных прычынаў: пераабсталяванне студыі). А вось "Акалядзе" замены не знайшліся.

Усе новыя праграмы загадана за-пусціць у эфір з... 7 лістапада! Гэткі дробны камунізм. А што ж больш за месец паказваць будуць? А нічога – сэрыялы, дакументальныя фільмы, навіны...

Арцём Лук'яновіч

Тонкасъці калянізацыі

У чацвер газета "Звязда" выйшла з расейскамоўнай укладкай, прысьвечанай "парлямэнцкаму сходу Беларусі і Расеі"

Гэта сумесны праект "Народнай газеты" і расейскай думскай "Парламентской газеты". Цяпер да яго долучаўся і "Звязда" — у парушэнні Закону аб друку ("Звязда" зарэгістравана як беларускамоўная выданне, і ніякія расейскамоўныя ўкладкі пасъедначаннем не прадугледжваюцца).

Прыкра, што і адна з найдаўнейшых беларускіх газетаў аддала сваю старонкі пад калінінскую агітпрап.

Вядома, друкаўца такую ўкладку ў "Советскай Беларусі" ці "Знамя Юности" німа сэнсу – аўдыторыя гэтых газетаў і без таго зрусіфікаваная. А вось тым, хто ўсё шчо аддае перавагу беларускаму слову, вядома, мусова прамываць мазгі.

Гэткая роўнасць выходитці: у Расеі такі ўкладкі друкую ведамасная газетка-блюлетэн, нікім не чытаючая, а ў Беларусі – два наймацнейшыя нацыянальныя выданні. Гэта як і на тэлебачанні: "саюзную праграму" ў Беларусі паказваюць у найлепшы час на адзінам нацыянальным канале, а ў Расеі – абыкалі на адных, на самым папулярным, дзяржаўным. Такі вось калінінскую тонкасць.

Б.Т.

Лісты ў рэдакцыю

НОГІ МАЛАДАФРОНТАЎЦАУ

Ліфты апошнім часам нібы распачалі страйк. Ды яшчэ пераважна ў дзесяціпаварховіках. То стаяць нерухома па шэсьць месяцаў з-за звычайнага нядбайства, а бывае, дык і зламысынікі, як у нашым выпадку, скрацуць кабель сілкавання.

Прадстаўнікі прадпрыемства жыльлёвай гаспадаркі на здарэнніе развязалі рукамі – на складзе нічога ніяма, але цягам усяго двух месяцаў ававязкову выправім...

Гэта было ўжо занадта. Бо ў адной з кватэрн будынку, які напаткала такая прыкрысаць, якраз на 10-м паверсе жылі мадалафронтавец. Ці сапраўды былі ў яго хворыя ногі, ці турбавалі клопаты цяжарнае суседкі, ці то ён проста звідзіўся апэрату-насці рамонтнікам, але ўжо наступным днём групка мясцовых мадальных "фашистуючых нацыянал-радыкалаў" прапаноўвала жыхарам дому па вул. Турава, 10 падпісца пад патра-баванінам тэрміновага рамонту ліфтаў.

У гарвыканкаме, праўда, куды былі прынесены чатыры дзясяткі подпісаў, заганікай ветвілі папрасілі перадаць абурэнніе людзей у прадпрыемства жыльлёвай гаспадаркі. Там супстрэлі прыязна. Прядка, доўга не маглі зразумець, што такое МГА МФ (заяўнік) і чаму на беларускай мове. Але заяву зарэгістравалі ѹ паабяцалі разабрацца ў "чачні" месца.

Але, прачакаўшы ўсяго два тыдні, няўрыймільвія мададзёны скрайніх поглядаў склалі зяяку на пікет ля гарвыканкаму. Тут ужо яны супстрэлі непрыязнае – неразуменне. Спн. Барсукова, загадчыца аддзелу пісем, катэгарычна адмовілася прымаць паперчыну, патлумачыўшы, што спачатку варта звярнуцца з праблемай у іншую установу, а ужо пасыя таго як над ёй паразважаюць разумныя дзядзькі і цёткі (вельмі хутка – ня болей за месяц), можна падумаць і пра пікет.

Але у нагах калі-нікі рабіць цуды. Прадпрыемстваўшы неблагое веданье закону аб масавых мерапрыемствах (дзе ні слова ніяма пра то, што перад пікетаваннем трэ некуды звяртатца ў нейкім просьбамі) і страцішы ніяма каштоўнага часу, мадады людзі дамагліся прыёму звязы. Якую нават зарэгістравалі (вось гэта дэмакратичнасць!) адразу, як прынесць.

Тым часам ліфты стаялі, надзеі на ПЖГ малепі з кожным крокам па прыступках, а да пікету (які, хутчэй за ўсё, так і не дазволілі б) чакаць ажно 15 дзён...

Вось і ўзьнікае новая задума: а ці не напісаць ліст да Самога?... Да сп. Краснова, старшыні Магілёўскага гарвыканкаму? Сказаці – звязалі. У старшыні прасілі кампрамісу: вы нам запускаце ліфты, мы вам ня йдзем на несанкцыянованы пікет.

Праз нейкі трэці дні ўесь магілёўскі МФ съвяткаваў перамогу! З трэцяга заходу, выключна законнымі сродкамі, выдаткаваўшы 31 аркуш паперы ў 16 гадзін часу. А што ж вы думалі? Ногі хоць мо ѹ не каштаўнейшыя за галаву, але таксама патрабуюць да сябе добрае ўвагі. Веры-це?

Андрусь Кавалёў, Магілёў

ЗНОЙ ПАПСА НА НЯМІЗЕ

Ужо другі тыдзень штосуботы (16 і 23 верасьня) калі буйкіністычны кнігарні "Вянок" у Траецкім прад-

месці даводзіцца назіраць "народныя гулянні", інцыдынты менскімі ўладамі. То Маларыцкі раён прадстаўляў мададыя таленты – такіх хлопчыкаў, якія сипяваюць на расейскай і украінскай мовах, то "Першамайскі дом дзіцячай творчасці" ладзіў "свята" для дзяцей і іх бацькоў. Для дзяцей розныя клоўні і дыснёўскія качкі з Мышанятамі, а дарослым – піва і смажана мясо.

Увогуле палатак з пітом і ехай не бракавала – удзельнікі "свята" больш топлівія калі "месца адстою піва", чым калі сцэны, дзе разагрэтая вядучая амаль гістэрычна крычала ў мікрофон: "Давайте будем сёдня веселітесь!"

А тым часам у пераходзе на "Няміз", дзе загінулі 53 мададыя жыцьці, сумна дагарала чыясць сувечка. Забавіўшыся калія фотадымку ахвяраў, выцірапі съёзы некалькі мадальных дзяячут – даносілі гучную музыку і было добра чуваца да буйні абрыйдлья словы: "Айя, девчонкі!..."

Горка, сумна ѹ агідна.

Янка Щтобіч, Менск

ВОДГУКІ

МАХАЧАУ – 3 АВАРЦАУ

Абараняючы чачэнай, варты было б ведаць збольшага праблемы ўсяго Паўночнага Каўказу. А дзядзька Антося ("Дзядзька Антося у Думе", "НН", №38) іх нія ведае. Іншы бы не называлі Гаджы Махачава "дэпутатам ад Чачні".

Лідер Аварскага Народнага Фронту Гаджы Махачаў балітаваўся, відаць, ўсё ж ад роднага Дагестану. Аварцы, самы шматлікі дагестанскі народ, дапамаглі чачэнцам у іх барацьбе за незалежнасць, але добрыя адносіны былі папаваныя лешаштнім уварваннем чачэнскіх вахабітаў у Дагестан. Верныя традыцыяму ісламу аварцы сталі ўлівачца ў атрады самаабароны, якія ўзначалі Гаджы Махачаў. Хаця галоўным аргументам, відаць, была зброя, якіс "Фэдэралы" мусілі быті выдаць аপліченкам. Зарас Аварскі Народны Фront уяўляе сабой досыць моцную ваенна-палітычную групу. А Жырыноўскі іншыя, відаць, этага не разумеюць. Таму чакаць далейшага распаду Расеі доўга ня прыйдзе.

А дэпутатам ад Чачні з'явіліся Асламбек Аслакханав, маскousкі чачэнец (таму, мабыць, і "абралі").

Зыміцер Віцька, Менск

ХАЛЯВА НЕ ПРАЙШЛА

У мінульым нумары натрапіў на плаканыя аднаго жмота, які ўзгадаў, што паўгода таму ягоны сябра ледзьве не пераплаті 500 беларускіх рублёў за нейкую "кенжаку" на сядзібе ТБМ. Відаць, аўтар тых радкоў настолькі прызычайся ўсё атрымліваць задарма, што, калі яму прапанавалі заплатіць за нешта гроши, абурэнніе нашага скнары вылілася на старонкі "НН". Людзей з мэнтальнай саўку ў нас і бэз яго не бракуе... Адно хочацца заўважыць, што калі чалавеку бракаў магзогу, дык, байдай, з аднолькавым поспехам яго могуць "нагрэць" да зуйгдана: і на сядзібі ТБМ, і на БНФ, і на падземным пераходзе. Но ахвотныя зарадіць тусуцца ўсюды. Незразумела таксама, чаму аўтар таго "паквілю" прыпілеў сюды выставу ТБМ, арыентаваную на дэманстрацыю кніжак, а не на іхны продаж.

Чытач, Менск

Мададафронтавка Надзея Савіч заняла чацвертую месца на конкурсе "Mіс Беларусі". Сябры па арганізацыі вітаюць яе!

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

Республика Беларусь 2000. Возможности делового сотрудничества: Информационно-справочный сборник / Т.Веризубова и др. – Минск: Информацыйны цэнтар Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь, 2000. – 116 с.: іл. – Наклад 1500 ас. ISBN 985Р43-6342-05-8

Выданне мае на мэце пазнаёміць патэнцыйных інвестараў з нашау краінай – ўжынімі традыцыямі і сучаснасцю. Кніга мае шмат каліяровых выдаваў і прадацаў ў менскіх краме "Падгінныя выданні" за 3300 рублёў.

В.Старычонак. **Беларуская літаратура ад А да Я:** Дапаможнік для агульнай школы. – Менск: Вышэйшая школа,

2000. – 528 с. – Наклад 5000 ас. ISBN 985-06-0618-5

<p

Зьвяртаючыся з высокай (150 см) трывуны да дэлегату ў зъезду дэпутатаў саветаў дэпутатаў, правадыр зазначыў: "Усё добрае, што было ў тым жыцці, трэба захаваць". "у жыцці наступным", — дадалі ў думках дэлегаты-дэпутаты. Правадыр адчую іхную іронію ды сыранізаў сам: "Тут сабраліся на праста самазванцы".

А далей прадоўжыў: "Нікому ня дадзена права вынішчаць саветы". "А Вярхоўны?" — зноў жа моўчкі спытала сябе аўдыторыя.

"У Беларусі больш спакойна. Ня так страляюць", — дадаў харектарыстыку крымінальнай сітуацыі ў краіне правадыр. "А як трэба?" — хацеў спытаць новы міністар унутраных спраў, але пабаяўся.

Правадыр раскрыў зъезду страшенну таўмы: "Наша грамадства — людзі сацыялістычнага кітальту. Але жыць, як раней, мы ня зможам. І не таму, што ня хочам або ня можам, а таму, што — паглядзіце на вакол. Дзяржавы рухаюцца ў кірунку жорсткай рынакавай эканомікі. Калі мы ня будзем ісці ў гэтым кірунку, нас праста раздушаць".

Прыголомшаная зляла адрозу ўявіла сабе натаўскія танкі ды начала глядзець спачатку на

З ГЛУЗДУ ЗЪЕЗД

Рэпартараж з цытатамі

"нашага Філю" (калісці на падобным сходзе правадыр называў мітрапаліта "нашым Філарартам", а цяпер ягоны назоў крыху скараціл), ціха шэпчуць: "Божачка, дапамажкі!", а потым на замежнага дэпутата Гену, які аднойткі ўжко дапамог дэпутату Шарэцкаму пераадолець парламэнтскі крыйс (Гена спрыяў знакамітай начнай зъедліцы напярэдадні рэфэрэндуму ў лістападзе 1996 году, але амэрыканцы тады сказали пра яе "stack-o'-deal" (крах зъедлікі), таму цяпер Гену завуць кракадзілам). Кракадзіл Гена хацеў быў зноўку дапамагчы ды абрываўся на першага прэсавага сакратара правадыра, сп. Нісьціока, назваўшы яго самазванцам, але правадыр асадзіў яго, сказаўшы пра Генаву краіну літаральна наступнае. "Бегчы за вами

ўва ўсіх працэсах разывіцця эканомікі ды грамадства мы ня будзем". Гена аслупняне, сабраўся нагадаць пра саюзную дзяржаву, што ён ствараў разам з правадыром, але правадыр ужо забыўся пра гэтае ўтварэнне і перайшоў да саюзу, які трэба будаваць "толькі на прынцыпах сувэрэннасці яго чальцоў".

Наступна тэмай стала апазыцыя "Скралі мільяды рублёў, мільёны даляраў — цяпер яны круцицца на экране, хочуць у парламент, хаця мы ўзялі іх за, прабачце мне гэтае слова, хвост", — сказаў ён. ДэлэTаты-дэпуГаты не паспелі сцыміць, дзе ж гэты хвост можа быць, як правадыр распавеў пра жахлівую практику ў блізкай яму жывёлагадоўлі: "Выціскаюць з каровы малако ды мяса". Напэўна,

якраз такім чынам апазыцыя атрымлівае шалёнія гроши. Правадыр ведае, што яны шалёнія. "Грошай у вас шмат — і зялёных, і жоўтых", — паведаміў ён апазыцыі.

Тут усе падумалі пра ЗША ды Кітай, але правадыр чамусьці загаварыў пра Францыю: "Во, правялі рэфэрэндум, скарацілі тэрмін паўнамоцтваў прэзыдэнта з 7 да 5 гадоў — мы ж не абираемся, які рабім заяву, што мы гэта не прызнаем!" Замежны госьць зъезду мсye дэ Легат дэ Путят хацеў ўдакладніць, што ў Францыі ёсьць сапраўдны парламент, якога няма тут, але правадыр яго апярэдзіў ды расказаў ўсё, чаго дасюль ня ведаў Мікола Статкевіч пра палату №2: "Парламент се́ньня не валодае тымі паўнамоцтвамі, каб скінуць у краіне ўладу, хто б ні быў абраны".

Свяю прамову правадыр скончыў вершам: "Выбары сягоныня — гэта толькі ўвэртура, падрыхтоўка, троніроўка". Шчаслівія зъездадунутыя дэпутаты пайшли ў буфоты купляць канфеты, бо цукерак там не было. Але шчаслівейшым за ўсіх выглядаў палкоўнік міліцыі Саланец, які напярэдадні Маршу Свабоды-3 набыў сабе ў кулоарах зъезду новую кашупу.

Зъміцер Калярадзкі

Віктар Шніп

Адзін сабака фарбаваў плот. Ішоў міма Граждан і сказаў: "Я балдзею ад гэтага сац-рэалізму..." і, наступнішы на бляшанку з фарбай, трапіў пад малакавоз.

Адзін сабака назыўбараў грыбоў. Убачыў гэта Граждан і закрычаў: "Паём мы славу дары прынасіць!"

У аднаго сабакі ўрадзіла бульба. А Граждан хадзіў па вёсцы і прасіўся пераначаваць як ахвяра калектывізациі.

Аднаго сабаку пасадзілі ў падводную лодку. Сядзіць сабака ў ёй месец, два, тры, і тут нарэшце зьяўліўся Граждан і, стралочуючы ў сабаку, сказаў: "Нам жывёлы герой ні к чаму!"

У аднаго сабакі быў імемны пісталет. А ў Граждана лапата і наслікі.

Адзін сабака купіў на Камароўцы сала. Прынёс дахаты і толькі захацеў яго засмажыць, як сала голасам Граждана прамовіла: "Не пчы мяне, я табе казкі зімой буду расказваць..."

АД ГРАЖДАНОЙ

Адзін сабака ад безвыходнасці вый на Месяц, а Граждан яму: "Чаму парушаеш гражданскія сагласіі?"

Адзін сабака мсце сябраваў з Гражданом. А той употай чытаў "Камасутру".

Віктар Косак, Менск

Зайшоў адзін сабака ў суд і спытаўся: "А Граждан — хто?"

Aleks, Менск

На Алімпіяду ў Сыднэй паехала невялікая Сабачая зборная каманда. А тамтэйшыя Гражданы даўно раскупілі ўсе білеты.

Уладзіслаў Жыгалка, Менск

ЛІСТ У РЭДАКЦЫЮ

Вы парушаецце аўтарскія права Шніпа, друкуючы Гражданоў зь іх "Сабачымі гісторыямі". Так нельга. У "Сабачых гісторый" адзін аўтар — Віктар Шніп. Мала што ў некаторых Гражданоў тое-сёе атрымлівацца. Я сама ў коле сваіх аднакурснікаў часам сачынюю "Сабачыя гісторыі". Але калі гэта ўсё друкаваць... Цікава, калі вам пачинуць дасылаць новыя раздзелы "Дамавікамэрно", вы таксама надрукуеце іх на роўных з Глубасавымі? Такой думкі ня ядна. Мы супраць таго, што вы робіце са Шніпом. Ня ўздумайце выдаць книгу "Сабачых гісторый" рагам з Гражданоўскай творчасцю. Я звязватаюся да ўсіх Гражданоў. Перастаңце займацца плягіятам і перайманнем Віктара Шніпа. "Сабачыя гісторыі" — гэта яго твор.

Віктар, няўжо Вам ня крӯйдна? Ня будзьце Гражданом, бараніце сваіго сабаку!

Гражданка Наста, Менск

НАША НІВА

КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРЫВАТНай АВВЕСТКІ

Запоўніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу аввестку (на больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/c 537

Тэкст _____

Імя і прозвішча _____

Адрес, тэлефон _____

... не стыдацца Эвангельля Хрыстовага, бо сла Божая ёсць на зблүденіе кожнаму, хто веруе... Рымл. 1:16
БЕЛАРУСКАЯ ЭВАНГЕЛЬСКАЯ ЦАРКВА
Найбліжэшыя штонікі з Менску ў 17-й гардіне:
вул. Любімава 21-56, тэл.: 279-71-31, 270-89-87.
Штонікі з Успенічнай 10-й гардіне: вул. Леніна 40, тэл.: 20-840

ПРЫВАТНАЯ АВВЕСТКА

Шаноўныя чытальцы! Апошнім часам газета атрымлівае столькі прыватных аввестак, што не заўжды мае месца ўсіх друкаваць — паводле закона, плошча пад прыватнай аввесткі абмежавана. Дык рэдакцыя друкуе першачаргова толькі тыха прыватных аввестак, што могуць саставляць, а іншыя трывмае ў запасе і падае ў нумар па меры наянўнасці вольнага месца. Чакаіце сваіх аввестак, яны звязыца. А таксама замаўліце пілатныя прыватныя аввесткі. Пишце ў "НН", і Беларусь пачуе Вас.

ВІТАНІ

Дараежнік сяброўка! Справады, ўсё было часова й хутка змянілася. Ды так хутка, што сэрца мсце зачынела да дыхаць на стала чым. Вось так. Калі пазнаеш па стылі напісання, патэлефану, чакаю Коікі дараежнікі! Не хварай, не сумуй! Усё будзе добра! Кася

Прывітанье Груману і Раку. Сала імя Ф. Багушэвіча яшчэ гадеуцца, але ж ня салам адзінам. Заходзіце ў госьці. Віктар

ІДЗІ

Рэдакцыя газеты "Беларускі час" прапануе Юрасю Свірку пасаду карштарта

Сп. А. Федуту: сорамна бегаць туды-сюды. Кажуць, Вы

зноў — не апазыцыя, а ўлада. Шалахоўскі Аляксей, гісторык

Падвышаныя зарплаты настаўнікам — зъдзек з прыроды існавання ведаў. Нашчадкі вам адпомісць. Настаўнік

Іцяя вызваленыя Беларусі цікава. Але вызваліць патрэбна сябе, а тады — Беларусь. А астатнія краіны — потым.

РЫТЫ

Рэдакцыя газеты "Беларускі час" прапануе Юрасю Свірку пасаду карштарта

Сп. А. Федуту: сорамна бегаць туды-сюды. Кажуць, Вы

зноў — не апазыцыя, а ўлада. Шалахоўскі Аляксей, гісторык

Падвышаныя зарплаты настаўнікам — зъдзек з прыроды існавання ведаў. Нашчадкі вам адпомісць. Настаўнік

Іцяя вызваленыя Беларусі цікава. Але вызваліць патрэбна сябе, а тады — Беларусь. А астатнія краіны — потым.

КАНТАКТЫ

Сыноды беларус альбо сывядомая беларуска! Калі табе 14-

16 гадоў, адгукніся! 222380, Менская вобл., г. Мядзел,

вул. Сонечная, 10, Віталь Вінаграда

Няўжо перавяліся сапраўдныя Беларусы ў Янаве-Палескім? А/c 19, г. Берасць-20, 224020

Гарадзенская магадафронтавыя шчыра вітаюць сваіх сяброў

і прапрацоўваюць зъбіраць шточкі-вяяр'я і нядзелі а

19.30 па адрасе: вул. Маркса 11

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Сяргею Я. з Менску. У адным Вашым фэльтоне ўсё псуе прысутніць А. Лукашэнкі і ў. Замяталіна. Быццам бы бізь іх не абысьціся. У другім — тэма дробная. Палітычная сатыра ў недэмакратычнай краіне ня можа зъбірацца на прыватнасці.

Саню з mail@tmail.com. Да градычыніліцца. Рэзультаты сінегалінінкінія» ставіміся скептычна. Рацыйнальнасць, дынамізм і этика працы, уласцівымі заходняму грамадству, захапляе

ся, бо я самі да яго належым.

Сяргею М. з Друцкайшчыны. Слушна,

што ўсё гэта народныя забабоны і вераванні — «лухта». Іх на тое і сеюць ворагі нашага народу, каб латвей тримаць яго ў ярме. Ня будзім іх яшчэ раз паўтараць. Пішэм пра веч-

насіць.

Сяргею Б. з Гомеля. Верш і нататкі пра дэяўчынатаў напісаныя пад моцным уплывам Славаміра Адамовіча. Но таму вы ў іх гаворыце трохі не сваім голасам.